

Aleg. 50.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektami ustaw o policyi ogniowej
A. dla miast i miasteczek, B. dla wsi.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1886 na wniosek komisji gminnej Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesji przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowym ubezpieczeniu budynków od ognia wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków, i przedłożyć Wysokiemu Sejmowi cały kompleks ustaw zmierzających do jednego celu, obejmujących środki prewencyjne, represyjne i asekuracyjne, a więc dwa projekta do ustaw budowlanych dla miast, miasteczek i wsi, dwie ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek oraz dla wsi, ustawę o przymusowej asekuracji oraz ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Jedynie projekt ustawy o przymusowej asekuracji został przez Wysoki Sejm zamieniony w ustawę, która jednak dotąd nie uzyskała Najwyższej sankcji, — inne projekta nie doczekały się załatwienia.

Chociaż jednak nie posiadamy dotąd odpowiedzi Wysokiego Rządu w sprawie ustawy o przymusowej asekuracji, to jednak z enuncyacji c. k. Rządu w tej samej sprawie w Voralbergu i Niższej Austrii wnosić należy, że sprawa ta nie jest na pomysłnej drodze.

To też, gdy powszechna więc najtańsza a przymusowa, więc pewna asekuracja pozostać musi nadal a może na długo jeszcze projektem, tem więcej należy myśleć o środkach prewencyjnych i represyjnych, zwłaszcza o urządzeniu policyi ogniowej i służby pożarnej.

Gdy zaś ustawy budowlane, ustawy o policyi ogniowej oraz o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na ubiegłej sesji Wysokiego Sejmu nie wyszły ze stadyum obrad komisyjnych i zostały niezadowolone, Wydział krajowy widzi się spowodowanym wnieść je ponownie do Wysokiego Sejmu i niniejszem ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi dwa projekta A. Ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, B. dla wsi wraz z niezmienionymi motywami.

Wysoki Sejmie! Rokrocznie w kraju naszym idzie z dymem mienia narodowego na kilka milionów, od r. 1870. do końca 1886. poszło na marne około 50,000.000 zł, a z tej sumy zaledwie znikomą część 23 do 25 prc. zwróciła pogorzelncom przezornym asekuracja. Rok 1886. przewyższył ogromem klęski wszystkie poprzednie, zgorzały całe miasta i miasteczka przerażając grozą nieszczęścia nietylko kraj cały w najdalszych granicach, ale świat cywilizowany, wywołując ofiarność krajów i ludzi obcych i dalekich.

Jeżeli dziś w całym kraju jedno już panuje przekonanie, że nie można dłużej zwlekać i należy podjąć zbiorowemi siłami walkę z żywiołem niszczycielin, który zatracca milionowe wartości ubogiego kraju, słowem że kraj już tak dłużej zostawać nie może w stanie przypominającym pod względem bezpieczeństwa od ognia stosunki dalekiego Wschodu, to pierwsze pytanie, które sobie prawodawca postawić musi jest: jakie są powody złego, gdzie one leżą, czy one są przyrodzone czy historycznie wytworzone, czy są niezmiennie, czy zmienne i dające się usunąć.

Największą przeszkodą w podjęciu jakiejś skutecznej akcji było dotąd przekonanie, że i tutaj mamy przed sobą złe leżące w naturze kraju, więc złe fatalne, nie do zwyciężenia. Tymczasem jest to złe tkwiące niezawodnie głęboko we właściwościach kraju i narodu rolniczego, w zwyczaju i obyczaju, wiekowych tradycjach, w stanie oświaty i w stanie materyalnym kraju, więc w całym szeregu powodów historycznych, w winach naszych i cudzych, w zaniedbaniach rządu i samorządu, więc złe historyczne, a jako takie, choćby jak zakorzenione, choćby jak tradycyjnie rozwielnione i bezkarne, to przecież nareszcie dające się zmniejszyć, opanować, uczynić nie a przynajmniej daleko mniej szkodliwym.

Historja dowodzi, że ręka ustawodawcy i administratora była w stanie wiekowe tradycje zabudowywania się miast i wsi w ciągu niewielu, jednej, mniej niż jednej generacji radykalnie odmienić, wyrugowano energicznemi ustawami wykonanemi silną ręką z całych krajów strzechę a nawet drewniany dach z gontu czy dranicy, całe miasta, całe wsie pokryły się pod rygorem ustawy dachówką, łupkiem czy blachą, cóż dopiero mówić o wyrugowaniu kurnej chałupy potępionej w całym cywilizowanym świecie, o uznaniu murowanego komina za pierwszy widomy znak kultury, który, gdzie nie stanął sam, trzeba postawić przymusem.

W kraju naszym składały się rozliczne powody na wytworzenie dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od ognia. Główna z nich, — jak ubóstwo kraju i stan jego oświaty, będą na długo jeszcze opóźniać naprawę stosunków. Wiele jednak poszczególnych powodów dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od ognia, nawet przy dzisiejszym ubóstwie kraju i niskim stopniu oświaty, daje się usunąć, przewyciężyć. Zaś nie da się zaprzeczyć, że pewne za daleko idące uwzględnienie stosunków materyalnych kraju, pewna oszczędność fałszywie zrozumiana, nie jest niczem innym jak oszczędzaniem na zasiewie, zostawianiem ugorem pola dlatego, ażeby oszczędzić nakład na uprawę i nasienie.

Temu to fałszywemu pojęciu, co już można wymagać od mieszkańca wsi czy miasteczka, a czego jeszcze nie można i nie trzeba, tej fałszywej rachubie zawdzięczamy rozmiary dzisiejszych klęsk pożarowych. Że w kraju rolniczym i bardzo zalesionym, w wielu okolicach bogatym w stawy i moczary, materyałem budowlanym najtańszym, a obfitym było i jest drzewo, chrust i słoma na strzechę lub szuwar, — że w kraju ubogim w miasta a wystawionym na na-

jazdu i pożogi budownictwo wymagające najmniejszego nakładu, więc z miękkiego materiału i miętko kryte musiało stać się typowym i tradycyjnym, to nie przeszkadza wcale, że z biegiem czasu przezorna administracja zdolną była już wielkie wprowadzić reformy i ulepszenia w sposobie budowania się miasteczek i wsi. Dawno można było już położyć tamę złemu, które w miarę wzrostu siedzib ludności, w miarę skupienia się mieszkań ludzkich dawniej rozrzuconych, w miarę pomnażania się liczby mieszkańców w jednym domu, zwłaszcza ludności żydowskiej po miasteczkach, w miarę przybywania palenisk i ognisk w domach mieszkalnych i ognisk warstatowych i fabrycznych, stawało się coraz groźniejszym i nareszcie przeszło w stan chroniczny, narażając kraj na milionowe straty.

Otóż niezawodnie potępienie kurnej chałupy, upowszechnienie przymusowe muranego komina, pewne wymogi co do odległości budynków od siebie, co do pokrycia zwłaszcza w miastach i miasteczkach, można było w kraju przeprowadzić już bardzo dawno, a mały stosunkowo nacisk i zmuszenie do nakładu pewnego byłoby oszczędziło w skutkach krocie i miliony poszłe z dymem. Mniejszym jeszcze był potrzebny wydatek na uzbrojenie gminy i mieszkańców w środki ratunkowe. A jednak fałszywa rachuba w gospodarstwie narodowym i na niej oparta fałszywa tolerancja, wytworzyły stan obecny.

Wszelka reforma stosunków bezpieczeństwa kraju musi zacząć od podstaw: od reformy budownictwa i stosunków policyi ogniowej. Główne środki, zdolne w zarodku usunąć lub zmniejszyć niebezpieczeństwo od ognia, leżą w przestrzeganiu bezpieczeństwa przy sposobie budowania. Środek to prewencyjny, najpewniejszy, ale też wymagający największego nakładu jednorazowego, najwięcej zależny od stanu materialnego kraju. Tutaj *maximum* wymogów naszych będzie jeszcze długo poniżej *minimum* w wielu krajach zachodnich.

W drugim rzędzie idą środki profilaktyczne policyjno-ogniowe, środki zmniejszenia niebezpieczeństwa zapuszczenia ognia, uchylenia, ustrzeżenia pożaru, przeszkodzenia jego rozszerzaniu się i środki represyjne, środki przytłumienia, opanowania żywiołu, zmniejszenia rozmiarów klęski. Za nimi idą środki asekuracyjne, rozłożenie ryzyka i straty na wielu, zorganizowanie wzajemnej pomocy, czyniącej klęskę pożarną dla jednostki gospodarczej najmniej szkodliwą.

Nie mogąc w obec faktycznego ubóstwa posuwać wymogów co do sposobu budowania się zbyt daleko, musi kraj z większym naciskiem chwycić się środków policyjno-ogniowych i asekuracyjnych.

Nie brak ustaw i przepisów, ale tradycyjne, generacyami tolerowane zaniedbywanie przepisów, słowem niewykonywanie kardynalnych przepisów budowniczych i policyjno-ogniowych, doprowadziły do dzisiejszego stanu.

Policyja ogniowa w kraju naszym opiera się na dwóch ustawach z przeszłego wieku. Obowiązują: Ustawa ogniowa (i budownicza) dla miast i miasteczek, wydana cesarskim patentem z d. 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera N. LVIII. str. 257), Ustawa ogniowa dla gmin wiejskich, wydana ces. patentem z d. 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera Nr. LIX. str. 282). Ustawy te zostały republikowane rozporządzeniem gubernialnem z d. 28. Grudnia 1823. L. 63.159. (Zbiór ustaw prod. V. 233), rozporządzeniem gubernialnem z d. 4. Grudnia 1824. L. 66.210, a w nowszych czasach w r. 1856. Dodajmy do tego rozporządzenie gubernialne z d. 18. Marca 1826. L. 15.941. (Zbiór ustaw prod. L. 39) co do ustanowienia straży nocnych, dekret kancelaryi nadwornej z 28. Września 1843. L. 29.649, ogłoszony rozp. gub. z 12. Listopada 1843. L. 62.975 w sprawie budowy kominów, rozporządzenie Namiestnictwa z d. 22. Maja 1865. L. 4.826 co do dochodzenia przyczyn pożaru, rozp. Namiestnictwa z dnia 13. Lipca 1872. L. 4.288 w sprawie zawiadamiania władz o pożarach, rozp. Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych z d. 31. Maja 1872. L. 8.696 co do przestrzegania przepisów policyi ogniowej, rozp. Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów

powiatowych z dnia 4. Lipca 1873. 6.441 o wykonaniu policyi ogniowej, okólnik Wydziału krajowego z Kwietnia 1886. Dodajmy do tego liczne przepisy co do czyszczenia kominów i kominarzy, np. okólnik Prezydium Namiestnictwa z d. 31. Marca 1866. L. 2.338 do wszystkich naczelników obwodowych i powiatowych co do ustanowienia kominarzy w gminach. Dalej rozporządzenia o budowlach przy drogach publicznych, gościńcach, kolejach żelaznych, dekret. kanc. nadw. z d. 28. Grudnia 1843. L. 40.114 w sprawie stawiania ogniotrwałych budynków wzdłuż linii kolejowych, republikowany rozp. Namiestnictwa z d. 9. Czerwca 1868. L. 32.025, oraz w tejże sprawie rozp. Wydziału krajowego z d. 11. Czerwca 1870. L. 67, 61, 10 dó budynków przy kolejach. Pomijamy na tem miejscu cały kompleks przepisów budowlanych, uzupełniających ustawę budowniczą i ogniową z r. 1786. Nie brak przepisów, pomiędzy nimi wyborne, ale — nie zostały wykonane.

Policya ogniowa opiera się w kraju naszym na przeszłowiecznej ustawie, która w roku ubiegłym obchodziła stuletni jubileusz, na ustawie, która niezawodnie na swój czas była wyborną, przynosi zaszczyt epoce Józefińskiego ustawodawstwa, ale też nosi wszystkie cechy ujemne tego ustawodawstwa: była owocem ducha centralizacyjnego, płodem biura w centralnej kancelaryi, kreacją oświeconego absolutyzmu, chcącego uszczęśliwić ludy bez poznania ich potrzeb i właściwości. Żądając najpierw za dużo, bez względu na stan kraju, skazała się na niewykonalność — a gdy się wytworzyło przekonanie, że jej przepisy w kraju, o takiej oświacie i w takich materyalnych warunkach nie ze wszystkiem wykonalne, to granica tego co wykonalne i co nie do osiągnięcia się zatarała, a została oddaną do rozstrzygnięcia organom skłonnyim interpretować przepisy najwygodniej. Nie wolno też zapominać, że duch wiał przez szereg lat dziesiątków taki, żeby żądania stawiane u dołu były jak najłagodniej interpretowane.

To też zabudowywały i przebudowywały się miasta, miasteczka i wsie urągając z paragrafów patentu, potępiona w r. 1786 kurna chałupa dożyła stuletniego jubileuszu ustawy jako typ całych okolic, nakaz pokrywania domów miast dachówką został na papierze, nawet tolerancki przepis „a przynajmniej gontem, nigdy zaś słomą“ został prostem brzmieniem ustawy, jak świadczy kronika pożarów naszych miasteczek. Cóż dopiero mówić o takich przepisach jak: „dworskie budynki gospodarskie, koszary, plebanie i tym podobne znaczniejsze budowle pokrywać należy bez wyjątku dachówką“. Przepis to tak samo martwy, bo w kraju naszym nierozumny i pisany przy zielonym stoliku nad *glacis* stolicy państwa, jak ów nakaz obsadzania podolskich chałup włoskimi orzechami, jak szeregi innych zakazów i nakazów, jak zakaz drewnianych schodów na strych i nakaz sklepień nad stajniami — w r. 1786 — i tyle innych.

Razem z przepisami, które były za twarde, zostały martwą literą i takie, które były wykonalne, a tak dwie ustawy zawierające szeregi przewybornych, dziś jeszcze doskonałych postanowień, przez lat sto nie odniosły żadnego prawie skutku. Dodać trzeba, że pomięszauo przepisy budowlane ze ściśle policyjno-ogniowemi, a trudności w wykonywaniu pierwszych paraliżowały drugie. Więc niewykonano nic: owe „najmniej trzy sąźnie“ pomiędzy chałupami, tak samo jak wszystkie rygory przeciw drewnianym, grodzonym, zawieszonym na belkach kominom zostały, tak samo jak gromadzkie suszarnie lnu i konopi, tak samo jak wszystkie przepisy co do utrzymywania „potrzebnych i dostatecznych“ narzędzi ratunkowych, paragrafem, tem więcej, że nad wszystkie paragrafy najlepiej przestrzegany, najgłębiej trafił do przekonania wsi i miasteczek ten jeden, że „zwierzchność zawsze na to uwagę zwracać powinna, aby gospodarzy na niepotrzebne wydatki nie wystawiać“.

Półd epoki absolutnej, z doby radykalnie zmienionego już ustroju administracyjnego, przeżyły obydwie Józefińskie patenty wszystkie zmiany w monarchii. Zmieniły się podstawy bytu, strój administracyjny, powstał samorząd gminy, organizacja dualistyczna, autonomiczna i polityczna, zmieniły się organa wykonawcze, tok instancyj, — powstał obszar dworski, statuta dla miast, — zmieniała się ustawa przemysłowa, co najważniejsza, zaszły zmiany w rozwoju kraju pod względem społecznym, materialnym — policję ogniową określają przepisy z r. 1786!

Obydwe ustawy są anachronizmem, a uzupełniane szeregiem dekretów gubernialnych, rozporządzeń c. k. Namiestnictwa, przepisów wykonawczych kancelaryi nadwornej czy Wydziału krajowego, tworzą kompleks przepisów całkiem niedostatecznych już jak w miastach, lub niewykonalnych jeszcze dziś, pomieszanych i zostawionych do rozstrzygnięcia jednostce administracyjnej, jaką faktycznie posiadamy.

To też śmiało powiedzieć możemy: z policji ogniowej zostało, zwłaszcza na wsi i w miasteczku, ile się dało przestrzedz przepisów kodeksu karnego. W miastach większych są wszystkie postępy owocem epoki samorządu i rozwoju oświaty — resztę zrobiła policja ogniowa towarzystw asekuracyjnych, zwłaszcza Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń i rozwój stowarzyszeń, organizacja ochotniczych straży pożarnych. Tam, gdzie się już duch przezorności obudził, tam skuteczniejsze były przepisy i wymogi budowlane i policyjno - ogniowe Towarzystwa asekuracyjnego jak przepisy ustawy, a zwłaszcza co do fabryk, przemysłów niebezpiecznych, używających ognia i pary, magazynów z materiałami łatwo zapalnymi, pod wpływem wymogów policyjno-ogniowych Towarzystwa asekuracyjnego i pod grozą niewydania policy lub niewypłacenia odszkodowania większe w kraju dały się osiągnąć postępy, i więcej przepisów policyjno - ogniowych zostało istotnie wykonanych, jak pod rygorem patentów i egzekutywą władzy politycznej.

Resztę zrobiła organizacja straży pożarnych zawodowych a zwłaszcza ochotniczych, sika wka ssąco tłocząca. Pierwsza to kreacja nowoczesna, wyrastająca ponad przestarzałe patenta, A historia i teoria pożarnictwa europejskiego udowadnia, że z powstaniem „straży pożarnej“, z jej organizacją wojskową, wydoskonaleniem osobnej nauki i techniki ratunkowej, datują się postępy akeyi ratunkowej takie, o jakich się dawniej nie śniło. Gdzie dobrze zorganizowana straż pożarna, dobrze uzbrojona, tam dopiero paragrafy ustawy o policji ogniowej żyć zaczynają. Kiedy dawniej ideałem obrony w razie pożaru jednego domu w gminie było, żeby nie poszło z dymem całe miasto, ideałem było później, żeby pożar ograniczyć na jedną dzielnicę, potem na jedną ulicę lub połąć ulicy — dziś zlokalizowanie pożaru do jednego domu, jednego dachu czy piątra, ba, ile możliwości z największym oszczędzaniem sąsiednich dachów, z największą oszczędnością mienia przy ratunku, samą akcją ratunkową — to są wymogi nowoczesne, osiągnane gdzie tylko wykonano przepisy budowlane i ogniowe, nadewszystko, gdzie akcję ratunkową prowadzi „brygada ogniowa“, ta armia obywatelska wyćwiczona w ogniu, umiejętnie wyuczona do walki z żywiołem, ta „straż pożarna“, której kroniki cywilizowanego świata zapisane czynami bohaterstwa i poświęcenia.

Zaś postęp mechaniki, hydro- i pyrotechniki wydoskonalili narzędzia ratunkowe, na których przedzie idzie sika wka ssąco tłocząca, i uczynił je skuteczniejszymi, tańszymi i trwalszemi. Dawne ogólniki przepisów policyjno-ogniowych o „potrzebnych i dostatecznych“ rekwizytach ogniowych również się przeżyły, a nowoczesne wymogi inne muszą stawiać *minimum* żądań do najuboższej gminy wiejskiej czy do miasteczka, miasta czy stolicy kraju.

W tym kompleksie środków, których użyć można i potrzeba, żeby systematycznie i na całej linii podnieść walkę z chronicznem złem, pochłaniającem rokrocznie kilkumilionowe wartości, obok reformy ustawodawstwa budowlanego, naglącą jest reforma ustawodawstwa o policji ogniowej.

Sprawa reformy ustawy o policji ogniowej zajmowała kilkakrotnie Wysoki Sejm krajowy.

W r. 1872 Towarzystwo lwowskiej straży pożarnej „Sokół“ wniosło petycję do Sejmu w sprawie opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz sprawiania i odnawiania rekwizytów ogniowych, oraz w sprawie republikowania zapomnianych i zaniebawianych przepisów ogniowych. Sejm krajowy przeszedł nad pierwszą częścią petycji do porządku dziennego (7. Grudnia 1872), polecił zaś Wydziałowi krajowemu przygotowanie odpowiednich wniosków na najbliższą sesję w sprawie policji ogniowej. Wydział krajowy udał się do Wydziałów krajów koronnych (L. W. 22.280) i zebrał obfity materiał ustawodawczy.

W r. 1877, a był to rok większych pożarów, p. Wincenty Eminowicz, naczelnik straży pożarnej miasta Krakowa, od dwudziestu lat służbie pożarnej oddany, skutecznie i chlubnie ją sprawujący, wniosł petycję do Sejmu o wydanie ustawy o policji ogniowej i przedłożył gotowy projekt ustawy, poparty ustawami pięciu krajów koronnych.

Sejm na posiedzeniu z dnia 25. Stycznia 1877 przekazał petycję p. Eminowicza Wydziałowi krajowemu dla zdania sprawy na najbliższej sesji. Wydział krajowy uznał wtenczas (na R. z 19. Marca 1878) obowiązujące ustawy i przepisy za dostateczne¹, byle były wykonane, uważał zaś, że podjęcie reformy ustawodawstwa o policji ogniowej winno uprzedzić wydanie ustawy budowlanej, jakiej wtenczas ani Lwów i Kraków, ani żadne miasto, cóż dopiero mniejsze gminy nie posiadały i złożył projekt p. Eminowicza jako materiał ustawodawczy do aktów.

W r. 1882 poseł Romanowicz podejmuje projekt p. Eminowicza i wnosi do Sejmu poprawiony projekt ustawy o policji ogniowej, który jednak z powodu krótkości sesji nie wyszedł z Komisji administracyjnej. W r. 1883 ponawia poseł Romanowicz swój wniosek i wraca z nim po odroczeniu Sejmu z r. 1883 we Wrześniu 1884.

Tym razem doczekał się projekt posła Romanowicza formalnego załatwienia. Na posiedzeniu z dnia 10. Września 1884, na wniosek Komisji administracyjnej Sejm uchwalił: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadawszy obowiązujące przepisy co do policji ogniowej, przedłożył Sejmowi potrzebne w tej mierze wnioski, z uwzględnieniem różnic istniejących w miastach, miasteczkach i po wsiach stosunków“.

Wydział krajowy zebrał obfity materiał ustawodawczy ze wszystkich krajów austriackich, zapytał też Wydziały powiatowe i Reprezentacje obydwu stołecznych miast kraju o opinie co do obowiązujących ustaw i potrzebnych reform. W odpowiedziach było przedewszystkiem wołanie o ustawę budowniczą dla miast, miasteczek i wsi nieobjętych ustawą z d. 28. Kwietnia 1882, czternaście enuncyacji za wprowadzeniem przymusowej asekuracji, kilkanaście głosów powiatów za reformą ustawy 1786, za republikacją, większość jednak powiatów uważała przepisy dawne za dostateczne, byle były wykonane.

To też Wydział krajowy zajął się sprawą przymusowej asekuracji i na najbliższą sesję wniosł projekt ustawy budowniczej dla reszty miast i miasteczek, oraz dla wsi, zawierającej kardynalne policjino-ogniowe przepisy, a na razie od kodyfikacji nowej ustawy o policji ogniowej odstąpił.

Rok 1886 był rokiem strasznych klęsk pożarowych, spłonęły Stryj, Kałusz, Lisko, Dolina, Ulanów, Bojaniec i t. d., suma strat przeniosła najwyższe dotąd osiągnięte cyfry z roku 1884, 1874. W całym kraju opinia się wytworzyła jednogłówna, że sprawa ogniowa jest już tak „piekącą“, że jej zwlekać nie wolno. Wołanie o reformę ustawy o policji ogniowej z r. 1786 w roku jej stuletniego jubileuszu obchodzonego iluminacją tyłu miast, tyłu miasteczek i wsi, stało się powszechnem, petycje do Sejmu od ogromnej liczby Reprezentacji powiatów, ze wszystkich stron kraju, stolicy kraju, o ustawę policjino-ogniową, o przymus zaopatrywania się gmin

w sikawki, o fundusze na cele bezpieczeństwa od ognia dla gmin ubogich, o przymus asekuracyjny w całym kraju, opodatkowanie Towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży pożarnych, były wyrazem opinii całego kraju.

Poseł Romanowicz ponowił w r. 1886 swój wniosek, przedkładając ulepszony projekt ustawy o policyi ogniowej dla całego kraju; wniosek ten odesłany do Komisji administracyjnej (al. 67) doczekał się pierwszego czytania (22. Grudnia 1886).

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887. na wniosek Komisji gminnej Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesji przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowym ubezpieczeniu budynków od ognia, wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków i przedłożył szereg projektów do ustaw, w przeświadczeniu, że ustawy te, wprowadzone w życie i wykonane, mogłyby w niedalekiej przyszłości uniemożliwić powrót klęsk z r. 1886, ocalić miliony mienia ubogiego kraju, a w razie nieszczęścia zmniejszyć jego skutki do minimum a mianowicie:

Projekta A. ustawy budowlanej dla reszty miast i miasteczek, B. ustawy budowlanej dla wsi, obejmujące podstawne przepisy policyjno-ogniowe, zdolne w przyszłości radykalnie zamienić stosunki bezpieczeństwa, sposób zabudowywania się naszych miasteczek i wsi, ale mogące działać tylko powolnie, częściowo przy nowych budowach i dobudowach, więc niezdolne uchylić złego leżącego w faktycznym stanie pobudowania się w całym kraju. Przepisy to profilaktyczne, czuwające już nad wyborem materiału budowlanego i pokrycia, już to szukające bezpieczeństwa w odpowiedniej budowie palenisk, pieców, kominów i przyległych do tychże części budynków, już to przez ntrudnienie rozszerzenia się ognia z wewnątrz i z zewnątrz i udzielenia się sąsiednim budowlom, już nareszcie przez przewidzenie ułatwień ratunku, dostępu i t. d.

Dalszy szereg środków prewencyjnych i organizację środków represyjnych obejmowały dwie ustawy o policyi ogniowej. A. dla miast i miasteczek. B. dla wsi. Są to środki doraźne, działające stanowczo, a użyte w należytej mierze, wykonane skrupulatnie, jak świadczy historia urządzeń bezpieczeństwa ogniowego w krajach zachodnich, są niezawodne.

Ażeby organizacja służby ratunkowej, kardynalnej broni w walce z ogniem, w kraju zwłaszcza o naturze zabudowania się i pokrycia dachów na długo niedającej się odmienić, przy powszechnem ubóstwie gmin dała się pchnąć raźniej naprzód, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych operujących w kraju na rzecz straży pożarnych.

Nareszcie, gdy żadne środki przeczności, żadna akcja ratunkowa nie jest w stanie uchylić możliwości pożaru, a tylko ją zmniejsza, gdy więc indywidualne gospodarstwo każdego obywatela zawsze jest wystawione na niebezpieczeństwo, gdy dalej tradycyjna nieogłędność stoi na zawadzie rozszerzaniu się ducha przeczności, zrozumienie dobrodziejstw, jakie daje instytucja ubezpieczenia, poczucie potrzeby zapewnienia sobie ofiarą znikomej wkładki rocznej spokojnego posiadania nieruchomości i ruchomości tak małe robi postępy, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy zaprowadzającej powszechne przymusowe ubezpieczenie budynków.

Ustawy te się wiążą ściśle, i dopiero w połączeniu dadzą w ręce administracji kraju moc skutecznej akcji dla wykorzenia złego tkwiącego tak głęboko, na co się tyle składało i składa krajowych, historycznych, społecznych, moralnych, materialnych powodów. Jedynie

ustawa o przymusowej asekuracji została przez Wysoki Sejm uchwaloną, wszystkie inne nie zostały ani na zimowej sessyi 1887/8 ani po odroczeniu Sejmu w jesieni b. r. załatwione i spadły z porządku dziennego.

Niniejszem sprawozdaniem mamy zaszczyt ponownie przedłożyć dwa projekta do ustaw o policyi ogniowej. Zanim przystąpiliśmy do kodyfikacji, zebraliśmy materiał faktyczny i opinie czynników powołanych, materiał ustawodawczy obcy, literaturę fachową przedmiotu.

Okólnikiem naszym z dnia 20. Kwietnia 1886, L. W. 21.701 ex 1886 po pożarze Stryja wezwaliśmy Wydziały powiatowe, ażeby bezzwłocznie dokonały ogólnej rewizyi i próby przyrządów ogniowych we wszystkich miastach i miasteczkach kraju: rewizyi mieli dokonać osobiście Prezesowie Rad powiatowych, lub przez Delegatów powiatowych z przybraniem rzeczoznawców, w obecności Zwierzchności gminnych i Radnych. Rewizya ta odbyła się w całym kraju w ciągu r. 1886 i 1887 mniej lub więcej dokładnie, a sprawozdania dały nam obfity materiał w sprawie środków ratunkowych w kraju i wykonania policyi ogniowej.

Równie ciekawy materiał zebraliśmy na skutek okólnika naszego z dnia 13. Czerwca 1887 L. 29.951 do wszystkich Zwierzchności gminnych w miejscowościach w których w ciągu ostatnich lat sześciu był większy pożar, chociaż na 500 rozesłanych wezwań, tylko 240 odpowiedzi otrzymaliśmy.

Korzystaliśmy też z rezultatu badań podjętych w r. b. w sprawie reformy gminnej w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 25. Stycznia 1887. Wyciąg z obszernego materiału odpowiedzi na kwestyjonarz Wydziału krajowego z dnia 3. Marca 1887 zawarty jest w cennej publikacji. „Materiały do reformy gminnej w Galicyi“, zestawionej z polecenia Wydziału krajowego przez Dra Witolda Lewickiego.

Wiedząc zaś jak skutecznie działa Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń na polu policyi ogniowej, przez wymaganie i egzekwowanie odpowiednich przepisów policyjno ogniowych u swoich klientów, oraz jakie posiada wszechstronne doświadczenie z czterdzielatekowej działalności „w ogniu“, staraliśmy się o jego opinię, i otrzymaliśmy jako głos od dyrekcji cenny materiał, zestawiony przez p. Kazimierza Langiego, z którego też w projekcie ustawy dla wsi korzystaliśmy.

Z obcego ustawodawstwa korzystaliśmy niejednokrotnie, zwłaszcza zaś z ustawy o policyi ogniowej: dla Austrii Wyższej z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. XI. Nr. 18), dla Szląska z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. X. L. 20), dla Morawy z dnia 5. Kwietnia 1873 (Dz. u. kr. XI. L. 35), dla Czech z dnia 25. Maja 1876. (Dz. u. kr. VII. L. 45), dla Salzburga z dnia 10. Listopada 1880, dla Tyrolu z dnia 28. Listopada 1880, i późniejszych noweli do ustaw w tychże krajach. — Z zagranicznych zaś korzystaliśmy głównie z wzorowego i najlepiej wypróbowanego ustawodawstwa Królestwa Wirtembergii, której instytucje policyjno-ogniowe są wzorem dla całych Niemiec a mianowicie: Landesfeuerloeschordnung für das Koenigreich Wuerttemberg vom 7. Juni 1885. (C. A. Huzel — Handausgabe 1886, 439 str.).

Dalej kilka ustaw pruskich, zwłaszcza „Preussische Feuerpolizei und Loeschordnung für das platte Land der Provinz Brandenburg, z dnia 31. Października 1878. (Zimmermann, zbiór Grossera. Berlin 1879.), z policyi ogniowej Szwajcarskiej, zwłaszcza Zurichskiej z r. 1862. (Das Zurich'sche Feuerversicherungswesen. Meyer; Zurich 1864) i innych, z prac Huzla, Fiedlera (Grundlage der Organisation der Feuerloesch- und Rettungsanstalten, Zwickau 1877, tego samego autora Geschichte der deutschen Feuerloesch- und Rettungsanstalten. Berlin 1873) i innych.

Co do danych o stosunkach faktycznych w kraju naszym powołujemy się na pracę statystyczną dra Tadeusza Rutowskiego „Pożary i ubezpieczenia w Galicyi“, która była przedłożoną Wysokiemu Sejmowi.

Substratem dla nas był projekt ustawy posła Romanowicza, oparty na szeregu ustaw krajów austriackich. Jednakowoż uważaliśmy za konieczne wprowadzenie bardzo licznych zmian zasadniczych i uzupełnień.

Projekt posła Romanowicza był jednolity dla całego kraju. Uważaliśmy za konieczne wprowadzić odmienną ustawę dla miast i miasteczek, a odmienną dla wsi, uwzględniającą odrębne potrzeby i warunki. Ustawa dla wsi wychodzi z daleko skromniejszych wymagań, a uwzględnia stosunki gminy i dworu, pominiętego w projekcie posła Romanowicza.

Zasadą przewodnią byłoby dla nas: osiągnąć najwyższy rezultat możliwy najrychlej, najpewniej i najtaniej, wykonalność ustawy okupić poświęceniem na razie trudnych do zrealizowania urządzeń choćby jak gdzieindziej wypróbowanych, egzekutywę i kontrolę ułatwić i wyteżyć. W obec jednak wyjątkowo trudnych warunków bezpieczeństwa, w jakich się zwłaszcza miasteczka znajdują, należało wyteżyć środki, które gdzieindziej są mniej na pierwszym planie. Wszędzie należało liczyć się z faktycznym stanem ubóstwa gmin.

W szczególności nie wchodzimy. Z ważniejszych postanowień ustawy dla miast i miasteczek podnosimy: wprowadzenie powszechnego obowiązku utrzymywania straży gminnej redukującej się w danym razie do jednego stałego pompiera, — wprowadzenie straży przymusowej obywatelskiej, — okręgów pożarnych, czyli łączenia się gmin miejskich z okolicznymi gminami wiejskimi dla utrzymania straży pożarnych i sikawek. Wprowadzamy instytucję stałych kontrolorów ogniowych powiatowych, z urządzeń królestwa Wirtembergii, którzy mogą być zarazem kontrolorami ubezpieczeń, gdyby ustawa o przymusowej asekuracji, której projekt równocześnie przedkładamy, weszła w życie. Od instytucji „krajowego inspektora ogniowego“ także wypróbowanej z wyborynym skutkiem w Wirtembergii a zaprowadzonego obecnie w wielu krajach niemieckich, w Austrii, odstąpiliśmy na razie ze względów finansowych, windykując dla Wydziału krajowego naczelną inspekcję urządzeń ogniowych. Staraliśmy się wyzyskać §§. 107 i 70 ustawy gminnej, dla przyspieszenia wykonania ustawy, i wprowadzamy „postępowanie przyspieszone“.

W ustawie dla wsi nacisk musiał być na środki prewencyjne, gdyż środki represyjne muszą być z natury rzeczy skromniejsze. Należało więc zebrać przepisy zapobiegawcze, korzystając tu ze stuletnich przepisów i uwzględniając właściwości kraju. Postawiliśmy zasadniczo określenie *minimum* środków ratunkowych dla gmin wiejskich, ażeby ustało nadużycie ogólnika „dostatecznych środków“, owych zawsze znajdujących się ale zupełnie bezwartnych ręcznych sikawek, a raczej szpryc i t. p. Odmiennie też organizujemy straż pożarną, rezygnując na razie i na dłużej od instytucji straży ochotniczej dla wsi, zostawiając jednak możliwość tychże dla wielkich wsi miasteczkowych, oraz dla wsi w pewnym promieniu okolicy miasteczek. Kontrolę władzy powiatowej i ingerencję posuwamy daleko dalej. — Obowiązki obszaru dworskiego określamy.

Ustawy niniejsze uwzględniają ustawę budowlaną dla miasteczek i wsi, oraz stoją w związku z ustawami o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży ogniowych, i z ustawą o przymusowej asekuracji.

Wydział krajowy wnosi przeto:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić projekty ustaw o policyi ogniowej załączone pod A. dla miast i miasteczek, pod B. dla wsi“.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Lwów dnia 26. Września 1888.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Smolka w. r.

Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia . . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje :

I. P o s t a n o w i e n i a   o g ó l n e .

Wykonanie policyi ogniowej.

§. 1. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy. Koszta wykonywania policyi ogniowej ponosi gmina, o ile niniejsza ustawa w poszczególnych wypadkach inaczej nie postanawia.

§. 2. Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy.

§. 3. Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata lub delegatów, któremu lub którym poruczonym będzie sprawowanie policyi ogniowej. Delegaci otrzymają odpowiednią instrukcję wykonawczą. Również może Rada gminna, zwłaszcza w gminach większych, ustanowić osobnego urzędnika, jako komisarza ogniowego, który pod kontrolą i kierunkiem naczelnika gminy wykonywa policyę ogniową. Tam zaś, gdzie istnieje straż pożarna, obowiązki te mogą i powinny być poruczone naczelnikowi straży.

§. 4. Jeżeli w gminie istnieje straż pożarna ochotnicza złożona najmniej z 20 członków, to komendant straży winien być powoływany na każde posiedzenie Zwierzchności gminnej, lub sekcji Rady miejskiej, na którem i kiedy będą załatwiane sprawy policyi ogniowej, a to z głosem doradczym i prawem stawiania wniosków samoistnych.

§. 5. Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materiałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania — niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 6. Policya ogniowa obejmuje środki, za pomocą których zapuszczeniu ognia i powstaniu pożaru zapobiegać należy, powstały pożar jak najrychlej dostrzedz i z najmniejszą szkodą przytłumić i ugasić oraz winnych do odpowiedzialności pociągnąć.

II. Zapobieganie pożarom.

Przepisy miejscowe. Miejscowy regulamin ogniowy.

§. 7. Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy zabraniający wszelkich takich czynności, które w miejscowych warunkach zagrażają niebezpieczeństwem pożaru, o ile one nie są już zabronione ogólnymi przepisami ustawy karnej, lub rozporządzeniami administracyjnymi, oraz nakazujący pewne czynności lub świadczenia, dla wykonania niniejszej ustawy potrzebne.

Regulamin ten ma obejmować przepisy ogólne dla wszystkich mieszkańców gminy, i szczegółowe dla poszczególnych mieszkańców. — W pierwszych mają być przypomniane, lub jeżeli potrzeba ogłoszone przepisy ustawy karnej i ważniejsze przepisy administracyjne obowiązujące, oraz przepisy niniejszej ustawy, o ile dotyczą mieszkańców gminy, oraz przepisy wykonawcze niniejszej ustawy, wedle lokalnych warunków gminy.

Przepisy szczegółowe odnoszą się do obowiązków poszczególnych mieszkańców, n. p. właścicieli domów, właścicieli koni, właścicieli pewnego rodzaju przedsiębiorstw przemysłowych, zwłaszcza pracujących w ogniu, handlarzy i kupców łatwo zapalnymi materiałami i t. p.

Regulamin winien być według potrzeby całkowicie lub w szczegółach do wiadomości wszystkich lub poszczególnych mieszkańców podawany.

Nadzór i wykonanie ustawy.

§. 8. Naczelnik gminy czuwa nad wykonaniem powyższych przepisów ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady gminnej, o wykraczających przeciwko przepisom ustawy karnej donosi sądowi, działających wbrew rozporządzeniom administracyjnym i uchwałąm Rady gminnej karze we własnym zakresie działania i w poszczególnych wypadkach czuwa nad uchyleniem wszystkiego, co niebezpieczeństwo pożaru spowodzić może, a zarządza wykonanie środków zapobiegających temu niebezpieczeństwu.

Rewizya ogniowa.

§. 9. Naczelnik gminy, a względnie delegat jej lub urzędnik sprawujący policję ogniową (§. 3) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego członka gminy, ile możliwości znawcę, budowniczego, murarza lub cieślę. Celem rewizyi tej jest zbadanie dokładne stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, co by pożar spowodzić mogło, skontrolowanie stanu budowlanego, kominów, pieców, palenisk, rur ogniowych, ich otoczenia, w myśl ustawy budowlanej, stanu wyczyszczenia kominów, stanu piorunochronów, dalej celem rewizyi jest zbadanie, czy przechowywanie zapalnych przedmiotów odbywa się wedle przepisów, zwłaszcza zaś przechowywanie siana, słomy, wiór, trocin, popiołu, spirytusu, nafty, smoły i t. p. Nareszcie celem rewizyi jest sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów ogniowych. O wyniku tej rewizyi, tudzież uczynionych przy niej zarządzeniach, zawiadomi Naczelnik Radę gminną na najbliższem posiedzeniu i będą one — ile możliwości — protokolarnie spisane.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń Naczelnika gminy wskutek takiej rewizji wydanych — ulegnie karze w myśl postanowień karnych niniejszej ustawy — a nadto będą te zarządzenia w razie sporu na jego koszt wykonane.

§. 10. Naczelnicy miast wyżej 10.000 mieszkańców i miasteczek winni są o rezultacie dorocznej rewizji ogniowej i zarządzonych środkach przedłożyć treściwe sprawozdanie Wydziałowi powiatowemu.

Czyszczenie kominów.

§. 11. Naczelnik gminy, a względnie jej delegat lub urzędnik sprawujący policję ogniową, czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez ukwalifikowanych i upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów w miesiącach zimowych i letnich, z uwzględnieniem lokalnych stosunków, jakości kominów i palenisk, rodzaju przemysłu używającego ognia, określi miejscowy regulamin ogniowy, po zasięgnięciu opinii kominiarza. Za zasadę jednak służyć ma co następuje:

Kominy, obejmujące dym z zwyczajnego ognia kuchennego lub z opału zwyczajnych pieców, wycierane być mają należycie i czysto co cztery tygodnie przez cały ciąg ich używania.

Kominy obejmujące dym z trzech lub więcej ognisk, tudzież z kuchni publicznych domów gościnnych, koszar, klasztorów, czyszczone będą co 14 dni, kominy warstatów profesjonalistów w ogniu robiących co ośm dni.

Kominy t. z. rosyjskie winny być z reguły raz do roku za pozwoleniem Naczelnika gminy, przy przestrzeganiu potrzebnych ostrożności, za co kominiarz jest odpowiedzialnym, wypalane. Dla ułatwienia kominiarzowi może być jednak pozwolenie to naczelnika gminy nie od wypadku do wypadku udzielanem, lecz na pewien czas, lecz nie dłużej jak na rok, dla pewnych dzielnic rejonu kominiarskiego.

Przed wypalaniem komina winni być właściciele domów w promieniu 300 metrów przez właściciela komina uwiadomieni, i należy unikać fałszywego alarmu pożarowego.

Na podstawie powyższych prawideł wyda Naczelnik gminy bliższe postanowienia co do terminów czyszczenia kominów i sposobu wykonywania kontroli tej czynności.

Większe miasta, gdzie jest kilku kominiarzy, będą podzielone na rejony kominiarskie, z których każdy oddany będzie jednemu kominiarzowi, osobiście za swój rejon odpowiedzialnemu.

§. 12. Jeżeli kto sprzeciwia się czyszczeniu komina w swej realności, winien o tem kominiarz zawiadomić naczelnika gminy, który w sposób przymusowy czyszczenie komina wykonać każe.

§. 13. Rada gminna oznacza taryfę opłat kominiarskich i przedkłada ją władzy przemysłowej do zatwierdzenia. Gdyby kto wzbraniał się wypłacić kominiarzowi należące się według taryfy wynagrodzenie, będzie wynagrodzenie to przez naczelnika gminy w sposób egzekucyjny ściągnięte.

Straż nocna.

§. 14. Rada gminna ustanawia opłacaną z kasy gminnej straż nocną, która ma czuwać w nocy nad bezpieczeństwem od pożaru, a w razie wybuchu ognia dawać sygnały alarmowe. Straż nocna składa się z jednego lub kilku stróżów nocnych według potrzeby.

W miastach mających własną straż policyjną albo straż ogniową straż ta pełni także służbę stróżów nocnych.

Patrolowanie i obławy na włóczęgów.

§. 15. Celem zapobieżenia podkładaniu ognia przez włóczęgów w gminach, w których nie ma właściwej straży policyjnej, należy oprócz nakazywanych przez władze administracyjne poszukiwań ogólnych, zarządzać przynajmniej 6 razy do roku patrolowania za włóczęgami w obrębie gminy.

III. Gaszenie pożarów.*Regulamin pożarny.*

§. 16. Dla każdej gminy, tudzież dla oddalonych od gminy, choć do innej należącej miejscowości, wyda Rada gminna odpowiednio do miejscowych stosunków osobny regulamin pożarny jako część regulaminu ogniowego, określający kierownictwo ratunkiem, rozdział czynności pomiędzy osoby, zajmujące się ratunkiem, sposób czuwania nad bezpieczeństwem rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. — tak, ażeby zapobiedz wszelkiemu nieporządkowi przy ratunku i niebezpieczeństwu strat ubocznych.

W gminach, w których się znajduje zorganizowany korpus straży pożarnej płatnej czy ochotniczej, regulamin straży jest oraz regulaminem pożarnym dla gminy i wydany będzie przez Zwierzchność gminy w porozumieniu z naczelnikiem straży.

W gminach, zanim powstanie korpus straży pożarnej, Rada gminna, oprócz wydania regulaminu pożarnego, wyznaczy osobę kierującą ratunkiem, tudzież tych, którzy mają kierować sikawkami, węzami, wchodzić na dachy, dostarczać wody, pilnować rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. tak, ażeby w danym razie każdy wiedział, jaka czynność do niego należy. — Regulamin pożarny przedkłada gmina Wydziałowi powiatowemu do zatwierdzenia.

Obowiązek niesienia pomocy.

§. 17. Każdy członek gminy, a nawet każdy obcy w gminie zamieszkały, jest obowiązany pod karą w §§. 2 do 76 oznaczonemi, na wezwanie naczelnika gminy lub tego, kogo gmina stale do kierowania ratunkiem oznaczy, osobiście i bezpłatnie w obrębie gminy nieść pomoc przy gaszeniu pożaru i spełniać czynności, które mu poruczone zostaną, o ile do nich jest zdolny i o ile jego własne mienie nie jest zagrożone. — Każdy właściciel domu jest obowiązany dostarczyć wszelkich przyborów do gaszenia ognia, o ile one nie są mu potrzebne do ratowania jego własnego mienia. Właściciel studni prywatnej nie może podczas pożaru zabronić czerpania wody z jego studni w celu gaszenia pożaru.

§. 18. Tym, którzy przy gaszeniu pożaru mają stale poruczone pewne czynności, wymagające szczególnej zręczności i wprawy, większego wysiłku lub narażenia swej osoby — wyznaczy gmina, jeżeli tego żądają, pewne umiarkowane wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Pogotowie koni.

§. 19. Właściciele koni są obowiązani pod karami w §§. 2 do 76. ustanowionymi, na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej dostarczyć zaprzęgu do sikawek i beczkowozów. — W regule będzie to dostarczanie koni odbywać się kolejno — wszakże w razach nagłych można nakazać dostarczenie koni bez względu na kolej i każdy właściciel koni winien się temu poddać, a nawet zaprzęgi przypadkowo w miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte. Rada gminna może też na właścicieli koni, których domostwa leżą w pobliżu studni, nałożyć obowiązek przybywania na miejsce pożaru z beczką wody i do dostarczania jej stale aż do ugaszenia pożaru.

Za użycie koni, zwłaszcza przy stałym dostarczaniu wody, należy właścicielom koni, jeżeli tego żądają, wypłacać odpowiednie wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Pomoc gminom sąsiednim.

§. 20. Każda gmina jest obowiązana w miarę możliwości nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, a to w odległości 10 kilometrów; — szczególnie zaś w razie, jeżeli gmina pożarem dotknięta pomocy takiej zażąda. Wyjątek od tego dozwala się tylko wtedy, gdyby gmina sąsiednia pożarowi sama na własnym obszarze była ogniem zagrożona. Lecz na wypadek wyjazdu sikawki lub straży pożarnej z miasta lub miasteczka winny być przewidziane i zarządzone środki bezpieczeństwa w temże mieście lub miasteczku.

§. 21. Koszta niesienia pomocy przy gaszeniu pożaru w miejscowościach po za obrębem gmin położonych, jak również sprawienia lub naprawy uszkodzonych przy tem przyborów ratunkowych, ponoszą gminy lub miejscowości pomoc niosące.

Środki alarmowe.

§. 22. W miastach wyżej 10.000 mieszkańców winny być utrzymane przez gminę stałe stacye obserwacyjne, dla rychłego dostrzegania dymu i ognia i miejsca gdzie pożar wybucha, połączone ze strażnicą pożarną ile możliwości telegrafem lub telefonem.

§. 23. Naczelnik gminy, lub komu to z urzędu poruczonem zostanie, zarządzi co potrzeba, aby wiadomość o pożarze, który wybuchł czy to w własnej gminie czy w gminach sąsiednich, bezzwłocznie ogłoszoną była — ku czemu służyć mają dzwony alarmowe albo dzwony kościelne. — W budynkach większych rozmiarów oddalonych od gminy należy także umieszczać dzwony alarmowe, w budynkach mniejszych grzechotki lub inne tego rodzaju przyrządy alarmowe do zwołania ludzi z pola lub sąsiednich budynków.

W miastach większych, mających zorganizowane straże pożarne, można przy zaprowadzeniu dobrego systemu zawiadamiania samejże straży o wybuchu pożaru zaniechać alarmowania ludności.

§. 24. Kto dostrzeże bądź w miejscu, bądź w sąsiedniej gminie wybuchający pożar, obowiązany jest uwiadomić o tem natychmiast naczelnik

nika gminy lub ustanowionego przez Radę gminną kierownika ratunkiem pożaru.

§. 25. Każdy zdolny do tej czynności obowiązany jest dać się użyć za posłańca zawiadamiającego o wybuchu pożaru w obrębie gminy bezpłatnie, a do gmin sąsiednich za wynagrodzeniem, które Rada gminna oznaczy.

O ile to jest potrzebne i możliwe, należy w razie wybuchu pożaru wysłać do gmin sąsiednich konnych posłańców z zawiadomieniem.

Dostarczanie koni odbywa się na zasadzie §. 18. niniejszej ustawy.

Woda.

§. 26. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru. Jeżeli w naturalnych zbiornikach nie ma wody w dostatecznej ilości, gmina winna się w nią zaopatrzyć w ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych miejscowościach ma być kilka takich studni.

W miastach większych powinno być urządzone ile możności publiczne rezerwoary wodne lub wodociągi.

W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy cysterny lub sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

§. 27. Przy udzielaniu pozwoleń na budowy zważać należy na to, żeby przy wszystkich budynkach mieszkalnych, lnb publicznych zakładach rękodzielniczych lnb fabrycznych stajniach itp. znajdowały się studnie mające dostateczną ilość wody. Studnie te tak mają być umieszczone, aby w razie wybuchu pożaru były przystępne.

§. 28. Na strychach domów piętrowych znajdować się winny beczki napełnione wodą z dodaniem ługu lub soli, których wielkość i liczbę zastosowaną do wymiarów budynku przepisze gminny regulamin pożarny.

Rada gminna może to zarządzenie rozciągnąć na wszystkie domy.

Narzędzia ratunkowe. Sikawki i inne rekwizyta ratunkowe.

§. 29. W każdej gminie miejskiej lub małomiejskiej powinna się znajdować najmniej na każde 100 domów jedna sikawka wozowa ssąco tłocząca w dobrym stanie z potrzebnymi przyborami, której cylinder ma mieć przynajmniej 12 centymetrów średnicy, że spójniami normalnego wymiaru, dalej dwie sikawki ręczne, oraz najmniej 3 beczkowsy na sikawkę i 50 wiader.

Normalny wymiar spójni ma mieć 75mm. Beczkowsy mają obejmować przynajmniej po 464 litry (8 wiader) i liczba ich ma być przynajmniej trzy razy większą od liczby sikawek.

§. 30. Zniżenie powyższej oznaczonej minimalnej ilości przyborów do gaszenia pożaru może być dozwolone przez Wydział krajowy odpowiednio do miejscowych stosunków.

§. 31. Wszystkie osobno położone miejscowości w gminie należy stosownie do ich obszaru i lokalnych potrzeb zaopatrzyć w odpowiednią

liczbę sikawek wózkowych, metalowych ssąco-tłoczących przenośnych lub ręcznych, drabin, osęk, wiaderk i t. p. przyborów ogniowych.

Koszta przyborów publicznych.

§. 32. Koszta przyborów ogniowych, służących dla całej gminy, ponosi gmina, zaś te, które służyc mają dla pojedynczych miejscowości lub właścicieli domów, sprawione być mają kosztem tychże.

§. 33. Jeżeli w jakiej gminie koszta sprawienia potrzebnych wozowych sikawek z przyborami nie mogą być pokryte ani z majątku gminnego, ani z dochodów gminnych, bez wyraźnej szkody dla gospodarstwa gminnego, w takim razie Wydział krajowy na przedstawienie krajowego inspektora straży pożarnych, może przyjść w pomoc z funduszu krajowego.

Przybory ogniowe prywatne.

§. 34. Posiadacze większych budynków, szczególnie takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, hamerni i t. p. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe i ręczne.

§. 35. Każdy dom większy, szczególnie w miastach lub osadach, w których odbywają się targi, winien być zaopatrzony przynajmniej w jedną sikawkę ręczną, jedną drabinę, jedną osękę, sześć wiaderk, siekiere i jedną drutem oplecioną latarnię.

§. 36. Naczelnik gminy w porozumieniu z naczelnikiem straży pożarnej oznacza ilość przyborów ogniowych, oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami ogniowymi wykonywa się przy rewizjach ogniowych. (§. 9.)

IV. Straż pożarna.

Cel i rodzaj straży pożarnej.

§. 37. Celem straży pożarnej jest systematyczny ratunek w razie pożaru dla ochrony życia i własności mieszkańców.

§. 38. Straż pożarna może być:

- a) gminna czyli zawodowa i płatna, albo
- b) ochotnicza, albo
- c) przymusowa.

Mogą też w gminie istnieć dwa lub wszystkie trzy rodzaje obok siebie, objęte w jedną organizację regulaminem ogniowym określoną, a to w ten sposób, że każdy rodzaj może mieć poruczone sobie inne zadania ratunkowe.

Straż pożarna gminna (zawodowa płatna).

§. 39. Straż pożarna płatna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest według przepisów ustawy gminnej i szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 40. W każdym mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna płatna, odpowiednio do środ-

ków gminy. O ile obowiązków straży pożarnej gminnej nie weźmie na siebie straż ochotnicza, lub nie dadzą się skutecznie zastąpieniem przez straż przymusową, obowiązki te będą większe lub mniejsze. Mogą zaś zredukować się do obowiązku utrzymywania przez gminę przynajmniej jednego strażaka w dzień, a jednego w nocy, który umie obejść się z siawką i może ją obsługiwać w razie pożaru, a pilnuje pogotowia pożarowego.

W miastach liczących wyżej 15.000 mieszkańców musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży ogniowej gminnej.

Straże pożarne ochotnicze.

§. 41. Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie, a względnie z obowiązku w §. 15. orzeczonego i na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 42. W każdym mieście lub miasteczku, w którym nie ma jeszcze straży pożarnej, naczelnik gminy winien się starać o jej utworzenie, przynajmniej przez wydanie odezwy wzywającej do utworzenia straży ochotniczej, a w razie bezskuteczności odezwy zorganizuje straż przymusową według przepisów §§. 58. do 60.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępywano.

§. 43. Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia sobie statutów i wyboru naczelnika i dowódców oddziałów straży.

§. 44. Statut straży ochotniczej musi być zgodny z miejscowym regulaminem ogniowym ogłoszonym przez Radę miejską. Statut zatwierdza Rada miejska zanim będzie podany do wiadomości władzy politycznej, w myśl ustawy o stowarzyszeniach.

§. 45. Straż ochotnicza biorąc na siebie dobrowolnie obowiązki, trudy i niebezpieczeństwa straży pożarnej gminnej, staje się instytucją gminną, i jako takiej, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, o ile one nie będą pokryte z własnych dochodów stowarzyszenia straży ochotniczej, mają być ponoszone przez gminę. Obowiązkiem też gminy jest postarać się dla straży o instruktora i ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży.

§. 46. Radzie gminnej służy prawo potwierdzenia wyboru naczelnika straży ogniowej ochotniczej.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej jest honorowym urzędnikiem gminy i jako taki składa na czas swego urzędowania przysięgę służbową.

§. 47. Naczelnik straży pożarnej ochotniczej na miejscu pożaru jest w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym; w miejscach zaś, w których straż ochotnicza istnieje obok stałej, na miejscu pożaru naczelnik straży ochotniczej podlega naczelnikowi straży stałej.

§. 48. Rada gminna wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkim, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 49. Zwierzchność gminna ma prawo zakazać wszelkich niewłaściwości służbowych, jakieby się przy pełnieniu służby straży pożarnej ochotniczej okazały; naczelnik jest obowiązany wykonać rozporządzenie Zwierzchności, od których służy mu jednak prawo rekursu do Rady gminnej.

W razie gdyby straż ochotnicza nie odpowiedziała ściśle celowi w §. 37. określone, a odnośne rozporządzenia Zwierzchności gminnej nie były przez straż ochotniczą przestrzegane, Rada gminna orzeka o potrzebie rozwiązania straży, i donosi o tem Władzy politycznej w myśl ustawy o stowarzyszeniach. Toż samo czyni Wydział powiatowy w razie, gdyby Rada gminna tolerowała straż ochotniczą nieodpowiadającą celowi, a lokalne warunki nie pozwalały na naprawę i polepszenie miejscowej straży ochotniczej.

§. 50. Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Zwierzchności gminnej rachunki.

§. 51. Członkowie straży pożarnej ochotniczej mają prawo w służbie i po za służbą nosić mundur i używać szczególnych oznak, które mają być podane do publicznej wiadomości i których osobom nie należącym do straży ochotniczej używać nie wolno.

§. 52. Na miejscu pożaru wszystkie zamiejscowe straże, choćby i bez zawezwania przybyłe na ratunek, zostają pod rozkazami naczelnika straży miejscowej i winne się stosować do jego rozporządzeń.

§. 53. W gminach, w których straż pożarna nie istnieje, tak osoby przeznaczone do specjalnych czynności (§ 17.) jak wszyscy pomoc noszący, winni się stosować do rozporządzeń naczelnika gminy lub oznaczonego przez Radę gminną kierownika ratunku, którzy władzę swoją przelać mogą na naczelnika jednej z obecnych na miejscu straży pożarnych zamiejscowych.

§. 54. O ile straż pożarna ochotnicza nie jest w możności pokryć wydatków na niezbędne narzędzia i przybory ratunkowe ze swego majątku lub z dobrowolnych składek, gmina jest obowiązana w miarę możności przyjść jej w pomoc z własnych funduszków lub z innych na ten cel zasiłków czy to z funduszu krajowego (§. 33.), czy od zakładów ubezpieczeń, czy w inny sposób uzyskanych.

Wsparcie członków okaleczonych i kasa wsparcia.

§. 55. Członkom straży ochotniczej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, w razie niedostatku należy się wsparcie bez względu na ich przynależność do gminy.

Te same przepisy stosują się do wdów i sierót członków straży pożarnej stałej i ochotniczej, którzy w służbie doznają uszkodzenia czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

§. 56. Nie uszczuplając praw do wsparcia, służących ogólnie członkom straży ochotniczej (§. 55.) ze strony gminy, straże te mogą zawrzeć między sobą związek w celu wspierania członków, którzy przy gaszeniu pożaru ponieśli kalectwo, jakoteż wdów ich i sierót. Do kasy takiego związku oprócz wkładek członków, dobrowolnych ofiar i subwencji, wpły-

wać będą także tudzież dochody z kar za przekroczenia policyjno-ogniowe popełnione w miejscach, w których znajdować się będą straże ochotnicze należące do związku.

§. 57. Wydziałowi krajowemu służy prawo nadzoru nad zarządem kasy wsparcia i w tym celu przedkładane będą Wydziałowi corocznie preliminarze tudzież zamknięcia rachunków tejże kasy.

Straż przymusowa.

§. 58. Gdzie gmina nie jest w stanie utrzymać dostatecznej straży pożarnej gminnej, a nie dało się zorganizować straży ochotniczej lub ona jest jeszcze niedostateczną, naczelnik gminy za uchwałą Rady miejskiej tworzy straż przymusową. Może to nastąpić także dla wzmocnienia istniejącej straży gminnej lub ochotniczej.

§. 59. Do straży przymusowej mocen jest naczelnik gminny powołać każdego mężczyznę od 18 do 40 roku, który nie jest chory lub kaleka. Wolnymi są jedynie duchowni, urzędnicy czynni w służbie gminy, powiatu, kraju i państwa, nauczyciele publicznych szkół, lekarze i aptekarze.

§. 60. Ze służby w straży przymusowej można się wykupić rocznym podatkiem w wysokości od 1 zł. do 10 zł. ustanowionym przez Radę gminną na obowiązanych do przymusowej służby pożarnej, rozkładanym według trzech klas podatkowych. Dochód z tego podatku idzie na cele wykonywania policyi ogniowej w gminie, ma być wraz z innymi funduszami na cele ogniowe przeznaczonymi osobno administrowanym.

Okręgi pożarnicze.

§. 61. W promieniu 10 kilometrów mogą się łączyć gminy okoliczne z gminą miejską w okręg pożarniczy, celem utrzymywania wspólnego sikawki lub sikawek oprócz sikawki lub sikawek przymusowo w każdej gminie znajdować się mających, oraz celem utrzymania wspólnej straży pożarnej, zawodowej i płatnej, czy też ochotniczej.

§. 62. Połączenie gmin w okręg pożarniczy odbywa się na zasadzie dobrowolnej umowy co do wzajemnych praw oraz ciężarów i obowiązków. Statut spółki takiej musi być zatwierdzony przez wszystkie Rady gminne w skład okręgu pożarniczego wchodzące i potrzebuje zatwierdzenia Wydziału powiatowego, który gminy zbyt odległe lub niedostępne z związku wyłączy.

§. 63. Gdzieby się tego konieczność okazała dla niedostateczności środków ratunkowych pojedynczych gmin, może Wydział powiatowy za upoważnieniem Wydziału krajowego przymusowo łączyć okoliczne gminy w okręg pożarniczy przymusowy, rozkładając ciężary na gminy i wkładając potrzebne kwoty w budżet gmin.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 64. Naruszenie prywatnego prawa własności w celu gaszenia pożaru np. wyłamywanie, zrywanie dachu itp. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni, lecz w takim nawet razie, wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika.

nika straży pożarnej, gdzie zaś nie ma zorganizowanej straży, z rozporządzenia naczelnika gminy lub wyznaczonego przez niego kierownika ratunku.

§. 65. Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru, przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ognio-
wych i t. d.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możliwości dopomagać.

§. 66. Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień zupełnie został wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z niezbędnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy odstawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

Sledztwo przyczyn pożaru.

§. 67. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży i potrzebnych świadków i znawców wykona najściślejsze śledztwo co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytych porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 68. Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast sąd o tem zawiadomi, jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 69. O wyniku śledztwa co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy najdalej w ciągu tygodnia po pożarze zawiadomi polityczną władzę powiatową.

§. 70. Przy wydawaniu świadectw urzędowych dla zabezpieczonych, że pożar nie wynikł z ich winy, naczelnik gminy postępować będzie z całą przecznością i ścisłością.

Świadectwa takie wydawane być mogą dopiero po ukończeniu śledztwa i za wszelkie pod tym względem zaniedbania naczelnik gminy jest odpowiedzialnym.

§. 71. Świadectwa takie tylko w tym razie wydawane być mogą, jeżeli śledztwo okaże, że zabezpieczeni nie są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawie karnej, ani też przestępstwa lub wykroczenia przeciw przepisom policyi budowniczej lub ogniowej, ani wreszcie innego przewinienia w duchu §. 1.294 kodeksu cywilnego.

VI. Postanowienia karne.

§. 72. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane w ustawie karnej, będą według tejże ustawy, zaś przewidziane w ustawie budowniczej, według ustawy budowniczej karne.

§. 73. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane ogólnymi przepisami i rozporządzeniami policyjnymi, oraz zarządzeniami Rad gminnych, ze względu na miejscowe stosunki, o ile w tychże przepisach i rozporządzeniach nie jest oznaczoną inną karą, mają być karane grzywną od 1 zł. do 50 zł. lub w razie niemożności zapłacenia aresztem do dni 10.

§. 74. Jeżeli na mocy niniejszej ustawy potrzeba zmusić kogoś do wykonania pewnej czynności, nastąpić to może pod zagrożeniem kary pieniężnej do 10 zł. lub w razie niemożności płacenia do 48 godzin aresztu.

Zapłacenie lub odsiedzenie kary nie uwalnia od obowiązku wykonania wymaganej czynności.

W razie, gdyby się okazała potrzeba powtórnego zmuszania kogoś do tej samej czynności — należy karę podwoić, a w razie dalszego oporu czynność zarządzoną na koszt winnego wykonać.

§. 75. Co do sposobu orzekania kar i toku instancyi, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 76. Prawomocne wyroki karne wykonywa naczelnik gminy.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Organa i władza wykonujące policję ogniową.

Organa wykonawcze i tok instancyi.

§. 77. Naczelnik gminy wykonywujący postanowienia niniejszej ustawy rozstrzyga w pierwszej instancyi, o ile niniejszą ustawą lub ustawą gminną, albo własnym statutem gminy, decyzya nie jest pozostawioną Radzie gminnej.

§. 78. Przeciw orzeczeniu naczelnika gminy służy rekurs do Rady gminnej, zaś przeciw temu do Wydziału powiatowego, a następnie do Wydziału krajowego.

Termin do wniesienia rekursów tych jest 8-dniowy.

§. 79. W miastach mających własne statuta, określenia kompetencji statutami tymi objęte — pozostają w swojej mocy.

Kontrola wykonywania policji ogniowej.

Kontrolorowie ogniowi powiatowi.

§. 80. Dla skutecznej kontroli nad wykonaniem policji ogniowej w miastach, prócz miast stołecznych, w miasteczkach i wsiach, ustanawiają się kontrolorowie powiatowi ogniowi.

§ 81. Kilka powiatów, lub jeden powiat, może mieć kontrolora ogniowego objazdowego, dla kontrolowania wykonywania policyi ogniowej, wprowadzenia w życie straży pożarnych zwłaszcza ochotniczych, łączenia gmin w okręgi pożarowe, spółki sikawkowe i dla utrzymywania wspólnych straży pożarowych. Kontrolorzy ognio wi będą pełnili funkcyę kontrolorów ubezpieczeń w razie wprowadzenia przymusowej asekuracyi.

§ 82. Zakres działania kontrolora powiatowego określa instrukcyja służbowa, wydana przez Wydział powiatowy, zatwierdzona przez Wydział krajowy.

§ 83. O wszystkich zaniedbaniach ze strony gmin o wykonaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej jakoteż o wszystkich brakach i potrzebach donosi bezzwłocznie kontrolor objazdowy właściwemu Wydziałowi powiatowemu, wytknąwszy na piśmie i protokołarnie te zaniedbania i potrzeby na miejscu odnośnej Zwierzchności gminnej.

Wykonanie przymusowe na koszt gminy.

§ 84. Wydział powiatowy na doniesienie to bezzwłocznie rozporządza co należy w gminie wykonać, udaje się do c. k. Starostwa o wykonanie tychże rozporządzeń, a to w myśl §. 107. ustawy gminnej na koszt i stratę gminy, w razie zaniedbania lub wzbraniania się ze strony gminy w sprawach §. 27. ust. gm. objętych. Rada powiatowa w sprawach dotyczących policyi ogniowej korzystać będzie z całą bezwzględnością z §. 70 ustawy gminnej, mocą której przysługuje jej prawo wstawiania potrzebnej kwoty na potrzebne urządzenia i zarządzenia w gminie w budżet gminy i nałożenia na ich pokrycie dodatków do podatków.

Naczelna inspekcyja Wydziału krajowego.

§ 85. Wydział krajowy wykonuje naczelną inspekcyę policyi ogniowej przez własnych urzędników technicznych i administracyjnych, oraz powoływanych *ad hoc* ludzi fachowych, za pomocą których będzie:

1. kontrolować gminy w kraju, czy posiadają potrzebne do gaszenia pożarów przybory i czy utrzymują je w uależytym stanie;
2. sprawdzać, czy straże pożarne tak płatne jak ochotnicze są należycie zorganizowane i wykształcone i czy odpowiadają takiemu celowi;
3. na prośbę Wydziałów powiatowych udzielać im wskazówek co do zatwierdzenia regulaminów pożarnych, przedkładanych przez gminy — a względnie układać wzorowe regulamina, osobne dla gmin wiejskich, a osobne dla miejskich większych i mniejszych — tudzież wzorowe statuta dla straży pożarnych płatnych i ochotniczych.

VIII. Postanowienie co do obszarów dworskich.

§ 86. W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego, położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom powyższej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach wszystkich czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy.

§. 87. Na częściach obszaru dworskiego nie wcielonego do gminy, które są położone przynajmniej w odległości 50 m. po za obrębem zabudowań gminy wiejskiej, obowiązują co do kompetencji organów powołanych do wykonywania przepisów ustawy o policyi ogniowej, postanowienia w tej mierze zawarte w ustawie o policyi ogniowej dla wsi.

IX. Postępowanie przyspieszone.

§. 88. W sprawach policyi ogniowej winne wszystkie powołane organa i władze postępować jak najspieszniej.

§. 89. Wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursa i orzeczenia winny być opatrzone napisem: „Sprawa ogniowa“.

X. Postanowienia końcowe.

Uchylenie dotychczasowych przepisów.

§. 90. Dotąd w sprawach policyi ogniowej dla gmin wiejskich mające moc obowiązującą postanowienia ustawy ogniowej i budowniczej dla miast i miasteczek wydane ces. patentem z dnia 28. Lipca 1786., §. 16. do §. 71., zostają uchylone.

Wykonanie ustawy.

§. 91. Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

U s t a w a

z dnia . . . . . o policyi ogniowej obowiązująca w gminach wiejskich i na obszarach dworskich w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z ustawą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Wykonywanie policyi ogniowej.

§. 1. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy lub obszaru dworskiego.

Koszta wykonywania policyi ogniowej ponosi w gminie gmina, na obszarze dworskim obszar dworski, o ile niniejsza ustawa w poszczególnych wypadkach inaczej nie postanowia.

§. 2. Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy w gminie, do przełożonego obszaru dworskiego na obszarze dworskim.

§. 3. Rada gminna w większych gminach może ustanowić osobnego delegata, któremu poruczonem będzie sprawowanie policyi ogniowej pod kontrolą, kierunkiem i odpowiedzialnością naczelnika gminy. Tam zaś, gdzie istnieje straż pożarna, obowiązki te mogą być poruczone naczelnikowi straży.

§. 4. Przepisy ustawy karnej, tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrożające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materiałami łatwo zapalnymi, tudzież o sposobie ich przechowywania, niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 5. Policya ogniowa obejmuje środki, za pomocą których zapuszczaniu ognia i powstaniu pożaru zapobiegać należy, powstały pożar jak najrychlej dostrzedz, z najmniejszą szkodą przytłumić i ugasić, oraz winnych do odpowiedzialności pociągnąć należy.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 6. Oprócz ogólnych przepisów ustawy karnej, które się niniejszem w głównej treści przypomina, oprócz poszczególnych rozporządzeń administracyjnych dziś obowiązujących, lub ogłosić się mających, mają być przestrzegane jak najściślej jeszcze przepisy niniejszą ustawą objęte, a nadto w myśl tych ustaw winna Rada miejska uzupełnić je przepisami, które mogłyby jeszcze podnieść bezpieczeństwo od ognia we wsi i uchylić niebezpieczeństwo pożaru lub zmniejszyć możliwą klęskę.

§. 7. Przypomina się, że ogólną ustawą, obowiązującą w Państwie austriackiem w §§. 434—459, zabronione jest pod karą:

- a) budowanie czegokolwiek wbrew bezpieczeństwu lub wbrew istniejącym przepisom (§§. 434 i 441).
  - b) zatajanie dostrzeżonych wadliwości w budowaniu kominów (§§. 442 do 444).
  - c) nieostrożne obchodzenie się z materiałami łatwo zapalnymi, w składach kupieckich i handlach (§§. 445--446).
  - d) urządzenia w niebezpiecznych miejscach składów drzewa, słomy i siana (§. 447).
  - e) suszenie drzewa opałowego przy piecach (§. 448).
  - f) świecenie światłem otwartym w stodołach, stajniach, na strychach, oraz na gumnie lub podwórzu, gdzie się drzewo, słoma lub siano w pobliżu znajduje (§. 449).
  - g) świecenie światłem otwartym w magazynach, sklepach, piwnicach i składach, gdzie się przedmioty łatwo zapalne znajdują (§§. 450 do 460).
  - h) palenie tytoniu w stodołach, stajniach, na gumnie i w obejściu gospodarskiem, gdzie drzewo, słoma lub siano jest w pobliżu (§. 451).
  - i) jeżdżenie ognia w pobliżu stajen, stodoł, brogów i stert, albo w połu podczas żniw, tudzież samowolne wypalanie torfowisk lub ściernisk, jak niemniej odejście niewygaszonego ognia w lesie (§. 450).
  - k) jeżdżenie z zapalonymi pochodniami albo kagańcami naftowymi przez wieś, lasy i mosty drewniane (§§. 454--457).
  - l) zatajanie wszczętego pożaru dostrzeżonego, czy to u siebie czy u sąsiada §. 455).
  - m) międlenie lnu i konopi przy otwartym świetle (§. 459).
  - n) strzelanie lub spalanie ogni sztucznych w pobliżu budynków (§. 459).
- §. 8. Oprócz powyższych przepisów ogólnych, przypisuje się ustawą niniejszą następujące środki ostrożności, których zaniedbanie surowo będzie karane:
- a) ogień na kominie i w piecu piekarskim musi być co dzień przed udaniem się na spoczynek nocny, a już najpóźniej przed godziną dziesiątą wieczór, zupełnie wygaszony;
  - b) na noc musi być tak komin jak i czelusz pieca piekarskiego blachą żelazną zamkniętą. Zatykanie pieca deską, a komina tak zwaną „babą“ ze słomy i szmat, jest najsurowiej zabronione;
  - c) po wygaszeniu ognia wieczorem, nie wolno wkładać do pieca, celem suszenia, żadnych łatwo zapalnych przedmiotów, jako to: drzewa, lnu, konopi lub odzieży. Suszenie takie dozwolone być może tylko za dnia, i tylko w obecności gospodyni domu;
  - d) popiołów nie wolno wyrzucać na gnojowiska, ani pod ściany drewnianych budynków, ani do drewnianych skrzyń, ani przechowywać w komorze lub na strychu, lecz muszą na popiół przysposobione być jamy, w ziemi kopane opodal od gospodarskich budynków lub naczynia ogniotrwałe szczelnie kryte;
  - e) węgli kowalskich nie wolno przywozić do wsi wcześniej, jak w ośm dni po wypaleniu się lemierza;

- f) wapna niegaszonego, drzewa opałowego, budulców i materiałów kłodziejskich, o ile pod gołem niebem są złożone, nie wolno składać bliżej jak w oddaleniu 10 metrów od zabudowań;
- g) stert i brogów nie wolno stawiać w dziedzińcach gospodarskich, bliżej jak na 20 metrów od budynków słomą lub gontem pokrytych. Również w polu nie wolno stawiać brogów i stert bliżej jak 20 metrów od plantu kolei żelaznej;
- h) tytoniu palić nie wolno nie tylko w budynkach gospodarskich i w obejściach gospodarskich, ale także i w polu pomiędzy stertami i kopkami, oraz przy nakładaniu zboża;
- i) chłopcom do lat 20 nie wolno tytoniu palić po za obrębem izby mieszkalnej, a nikomu nie wolno przez wieś jechać z zapalonem cygarem;
- k) zapalki w izbie mieszkalnej przechowywane być mają w miejscach nieprzystępnych dla dzieci;
- l) w porze żniw i innych pilnych robót, kiedy zazwyczaj wszystkie dorosłe osoby z domu w pole wychodzą, nie wolno zostawiać ognia niewygaszonego w piecu;
- m) w teźże porze nie wolno zamykać dzieci samych bez dozoru w chałupie;
- n) strzelanie, używanie prochu w pobliżu zabudowań, spalanie ogni sztucznych jest surowo zakazane;
- o) rżnięcie sieczki, młócenie, międlenie i czesanie lnu i tym podobne roboty w nocej porze albo zupełnie zaniechane, lub tylko przy świetle, umieszczonem w dobrze zamkniętej, zaszklonej latarni, odbywać się powinno;
- p) w ogólności nikt nie powinien się ważyć z gołem światłem lub z żarzącymi węglami wchodzić na strychy, do stajen, stodół lub do innych miejsc, gdzie się znajdują rzeczy zapalne; a każdy dom opatrzony być powinien w jedną lub więcej latarni z dobrej blachy zrobionych i dobrze się zamykających i zaszklonych.

Nadzór i wykonanie ustawy.

§. 9. Naczelnik gminy czuwa nad wykonaniem powyższych przepisów, ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady gminnej, o wykraczających przeciwko przepisom ustawy karnej donosi Sądowi, działających wbrew rozporządzeniom administracyjnym i uchwałom Rady gminnej karze we własnym zakresie działania i w poszczególnych wypadkach czuwa nad uchyleniem wszystkiego, co niebezpieczeństwo pożaru spowodzić może, a zarządza wykonanie środków zapobiegających temu niebezpieczeństwu.

Rewizya ognkowa.

§. 10. Naczelnik gminy razem z delegatem jej sprawującym policję ogniową, jeżeli taki jest w gminie (§. 3) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego członka gminy, ile możliwości znawcę, murarza lub cieślę. Celem rewizyi jest zbadanie dokładne stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar

sprawdzić mogło, skontrolowanie kominów, palenisk, pieców, rur ogniowych i dymowych i ich otoczenia, czy są w należytym stanie budowlanym, oraz czy kominy i rury należyście wyczyszczone. Dalej celem rewizji jest i sprawdzenie stanu przyborów pożarnych, a to zarówno należących do gminy, jako też do kościoła, cerkwi, plebanii, szkoły, jak i do właścicieli domów. O wyniku tej rewizji, tudzież uczynionych przy niej zarządzeniach, zawiadamia Naczelnik Radę gminną na najbliższem posiedzeniu i będą one — ile możności — protokolarnie spisane.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń Naczelnika gminy wskutek takiej rewizji wydanych — ulegnie karze w myśl postanowień karnych niniejszej ustawy — a nadto będą te zarządzenia w razie sporu na jego koszt wykonane.

Na obszarze dworskim dokonuje takiej rewizji kontrolor ogniowy powiatowy.

Czyszczenie kominów i kominowe.

§. 11. Naczelnik gminy, a względnie jej delegat, sprawujący policją ogniową, przełożony obszaru dworskiego, czuwają nad regulaminem czyszczenia kominów, jeden w gminie, drugi na obszarze dworskim.

Kominy i rury czyszczone będą przez ukwalifikowanych i upoważnionych kominiarzy.

Kominy, obejmujące dym z zwyczajnego ognia kuchennego lub z opału zwyczajnych pieców, wycierane być mają należyście i czysto najmniej pięć razy do roku. Kominy obejmujące dym z trzech lub więcej ognisk, oraz kominy warstatów profesjonalistów w ogniu robiących, czyszczone co cztery tygodnie.

Na podstawie powyższych prawideł wyda Naczelnik gminy bliższe postanowienia co do terminów czyszczenia kominów i sposobu wykonywania kontroli tej czynności, a to z uwzględnieniem pory roku.

§. 12. Jeżeli kto sprzeciwia się czyszczeniu komina w swej realności, winien o tem kominiarz zawiadomić Naczelnika gminy, który w sposób przymusowy czyszczenie komina wykonać każe.

§. 13. Rada gminna oznacza taryfę opłat kominiarskich i przedkłada ją władzy przemysłowej do zatwierdzenia. — Gdyby kto wzbraniał się wypłacić kominiarzowi należące się według taryfy wynagrodzenie, będzie wynagrodzenie to przez Naczelnika gminy w sposób egzekucyjny ściągnięte.

Straż nocna.

§. 14. W każdej gminie najmniej 20 domów obejmującej — ustanowi Rada gminna opłacanego z kasy gminnej stróża nocnego, który ma czuwać w nocy nad bezpieczeństwem od pożaru, a w razie wybuchu ognia dawać sygnały alarmowe. — Dla miejscowości od gminy oddalonych, a do niej należących, będą wedle potrzeby osobni stróże nocni ustanowieni.

§. 15. W mniejszych miejscowościach mogą zamiast opłacanych stróżów nocnych nad bezpieczeństwem od ognia czuwać kolejno właściciele domów i komornicy przynajmniej w czasie od Czerwca do Października włącznie.

Czas i wykonywanie straży nocnej.

§. 16. Stróże nocni, lub ludzie do strzeżenia domów w nocy ustanowieni, powinni zostawać na straży od św. Michała do Wielkiejnocy od godziny 9-tej w nocy aż do godziny 4-tej z rana, a od Wielkiejnocy do św. Michała od godziny 10-tej w nocy, aż do 3-ciej rano.

Stróże nocni powinni na wsi ustawicznie tam i nazad chodzić, i bezustannie na ogień uważać, przeto podczas swej nocnej służby w karczmie lub jakiejś izbie siedzieć im nie wolno. Skoro zaś ogień, choćby z zapachu, z dymu, lub innym jakim sposobem spostrzegą, a tem bardziej przy wzniesieniu się rzeczywistego pożaru, powinni natychmiast wołaniem, nawet trąbieniem w róg, biciem w okna i we drzwi domów, mieszkańców budzić. Tam zaś, gdzie są dzwonnice, w dzwony powinni uderzyć.

Patrolowanie i obławy na włóczęgów.

§. 17. Celem zapobieżenia podkładaniu ognia przez włóczęgów, w gminach, w których nie ma właściwej straży policyjnej, należy oprócz nakazywanych przez władze administracyjne poszukiwań ogólnych, zarządzać przynajmniej 6 razy do roku patrolowania za włóczęgami w obrębie gminy.

Uwiedomienie zwierzchności i środki alarmowe.

§. 18. Kto dostrzeże bądź w miejscu, bądź w sąsiedniej gminie wybuchający pożar, obowiązany jest uwiedomić o tem natychmiast naczelnika gminy lub ustanowionego przez Radę gminną kierownika ratunkiem pożaru.

§. 19. Naczelnik gminy zarządzi, aby wiadomość o pożarze, który wybuchł, czy to we własnej wsi, czy we wsiach sąsiednich, bezzwłocznie była ogłoszoną, ku czemu służyć mają dzwony alarmowe, albo dzwony kościelne, szkolne, lub umyślny alarmowy dzwon, kołatawki, grzechotki, trąby nocnych stróżów, lub inne tego rodzaju przyrządy alarmowe, dla zwołania ludzi z pola lub sąsiednich budynków.

§. 20. Każdy zdolny do tej czynności obowiązany jest dać się użyć za posłańca zawiadamiającego o wybuchu pożaru, w obrębie gminy bezpłatnie, a do gmin sąsiednich za wynagrodzeniem, które Rada gminna oznaczy.

O ile to jest potrzebne i możliwe, należy w razie wybuchu pożaru wysłać do gmin sąsiednich konnych posłańców z zawiadomieniem.

Dostarczanie koni odbywa się na zasadzie §. 24. niniejszej ustawy.

§. 21. We wsiach należy przestrzegać, ażeby w czasie robót polnych lub większego udziału gminy w uroczystościach, obchodach i t. p. po za obrębem gminy odbywanych, pozostała w domach pewna liczba osób mogących zaalarmować na przypadek pożaru.

III. Gaszenie pożarów.

Regulamin pożarny.

§. 22. Dla każdej wsi ustanowi Wydział powiatowy za porozumieniem się z naczelnikiem gminy i przełożonym obszaru dworskiego co do lokalnych właściwości i stosunków osobny regulamin pożarny, określający kierownictwo ratunkiem, rozdział czynności pomiędzy osoby, zajmujące się ratunkiem, sposób czuwania nad bezpieczeństwem rzeczy z pożaru uratów-

wanych i t. p. — tak, żeby zapobiedz wszelkiemu nieporządkowi przy ratunku i niebezpieczeństwu strat ubocznych.

W każdej gminie, Rada gminna, według regulaminu pożarniczego wyznaczy osobę kierującą ratunkiem, tudzież tych, którzy mają kierować sikawkami, węzami, wchodzić na dachy, dostarczać wody, pilnować rzeczy z pożaru uratowanych i t. p. tak, ażeby w danym razie każdy wiedział, jaka czynność do niego należy.

Obowiązek niesienia pomocy.

§. 23. Każdy członek gminy, a nawet każdy obcy w gminie zamieszkały, jest obowiązany pod karami w §. 55. do 59. oznaczonymi na wezwanie naczelnika gminy lub tego, kogo gmina stałe do kierowania ratunkiem oznaczy, osobiście i bezpłatnie w obrębie gminy nieść pomoc przy gaszeniu pożaru i spełniać czynności, które mu poruczone zostaną, o ile do nich jest zdolny i o ile jego własne mienie nie jest zagrożone. — Każdy właściciel domu jest obowiązany dostarczyć wszelkich przyborów do gaszenia ognia, o ile nie są mu potrzebne do ratowania jego własnego mienia. Właściciel studni prywatnej nie może podczas pożaru zabronić czerpania wody z jego studni w celu gaszenia pożaru.

Pogotowie koni.

§. 24. Właściciele koni na wsi są obowiązani pod karami w §. 55. do 59. ustanowionymi, na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej dostarczyć zaprzęgów do sikawek i beczkowsów. W regule będzie to dostarczanie koni odbywać się kolejno. Zatem po wsiach, gdzie konie na pastwisku nocują, niektóre z nich na przemian w domu zostawione być winne, aby w przypadku potrzeby były w pogotowiu. Wszakże w razach nagłych można nakazać dostarczenie koni bez względu na kolej i każdy właściciel koni winien się temu poddać, a nawet zaprzęgi przypadkowe w miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte. Rada gminna może też na właścicieli koni, których domostwa leżą w pobliżu studni, nałożyć obowiązek przybywania na miejscu pożaru z beczką i do dostarczania jej stałe aż do ugaszenia pożaru.

Za użycie koni, zwłaszcza przy stałym dostarczaniu wody, należy właścicielom koni, jeżeli tego żądają, wypłacać odpowiednie wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Wzajemna pomoc dworu i gminy i pomoc sąsiadom.

§. 25. Każda gmina i obszar dworski pomagają sobie wzajemnie w razie pożaru, są też obowiązane w miarę możliwości nieść bezpłatnie pomoc gminom i dworom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, a to w odległości jednej mili; — szczególnie zaś w razie, jeżeli gmina lub dwór pożarem dotknięte pomocy takiej zażąda. Wyjątek od tego dozwala się tylko wtedy, gdyby gmina sąsiednia pożarowi sama na własnym obszarze była ogniem zagrożona. Koszta niesienia pomocy przy gaszeniu pożaru w miejscowościach po za obrębem gmin położonych, jak również sprawienia lub naprawy uszkodzonych przy tem przyborów ratunkowych, ponoszą gminy lub dwory pomoc niosące.

Środki do opanowania pożaru.

Woda.

§. 26. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru. Jeżeli nie ma we wsi rzeki lub stawu, gmina winna się w wodę zaopatrzyć ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych wsiach ma być kilka takich studni.

W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

Narzędzia ratunkowe.

§. 27. Gminy i obszary dworskie, oraz właściciele domów winni mieć dostateczną ilość odpowiednich i należycie utrzymywanych przyrządów ratunkowych. Ilość i jakość tychże, o ile nie są poniżej określone, postanawia regulamin pożarny dla każdej wsi przez Wydział powiatowy jak §. 22. w porozumieniu z naczelnikiem gminy i położonym obszarze dworskiego ustanowić się mający. Rada gminna ustanawia odpowiednie pomieszczenie dla rekwizytów ogniowych gminnych.

§. 28. W każdej wsi, przynajmniej 50 domów mającej, powinna się znajdować jedna sikawka metalowa w dobrym stanie, z potrzebnymi przyborami, której cylinder ma mieć przynajmniej 75 milimetrów średnicy ze spójniami normalnego wymiaru, z przyrządem ssącym, wyrzucająca najmniej 30 litrów wody na minutę, oraz najmniej 25 metrów węży ssących i tłoczących, dalej dwie sikawki ręczne, dwa beczkowsy i 20 wiaderk parcia-nych lub plecionych słomianych z wewnątrz i zewnątrz smolą wylanych.

W miejscowościach liczących 200 domów, powinno się znajdować najmniej dwie sikawki z odpowiednimi przyborami, a ile setek domów więcej w tej miejscowości, tyle powinno przybywać sikawek.

Normalny wymiar spójni ma mieć 75 milimetrów. Beczkowsy mają obejmować przynajmniej po 234 litry (4 wiader) i liczba ich ma być przynajmniej dwa razy większą od liczby sikawek.

Sikawka, która nie jest metalową, ssąco-tłoczącą, która ma cylinder i tłoki mniejsze niż 75 milimetrów w średnicy, i która mniej niż 30 litrów wody wyrzuca na minutę, nie może być uważaną za sikawkę pożarną.

Zniżenie powyższej oznaczonej minimalnej ilości przyborów do gaszenia pożaru może być dozwolone przez Wydział powiatowy odpowiednio do miejscowych stosunków.

§. 29. Posiadacze większych budynków, szczególnie takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, hamerni i t. p., obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe i ręczne.

§. 30. Każdy obszar dworski, posiadający wyżej 750 morgów ziemi ornej, lub jeżeli posiada wyżej 500 morgów ziemi ornej, ale oraz i fabrykę większą n. p. browar, gorzelnię lub inną fabrykę wymagającą większych ognisk, lub jeżeli posiada wyżej 500 morgów roli, a budynki jego odległe są od zabudowań siola nie dalej jak 50 metrów, obowiązany jest mieć osobną sikawkę dla siebie, a to sikawkę metalową, ssąco-tłoczącą, nie mniejszą

jak o 75 milimetrach średnicy cylindra i 30 litrów wody wyrzucającą na minutę, wraz z odpowiednimi przyborami.

§. 31. Każdy obszar dworski, o ile nie posiada własnej sikawki pożarnej i odpowiedniej do niej obsługi, obowiązany jest przyczyniać się do połowy kosztu sprawienia gminnej sikawki, wraz z niezbędnymi do niej beczkownikami i węzami, oraz obowiązany jest dołożenia połowy kosztu na uzupełnienie rynsztunku tejże sikawki i wydatków na reparacje.

§. 32. Jeżeli obszar dworski przyczynia się do kosztów nabycia i utrzymania sikawki, przysługuje mu prawo nadzoru, łącznie z naczelnikiem gminy nad przyborami pożarnymi gminy.

§. 33. Fabryki, obszary dworskie, większe domy w gminie obowiązane są prócz tego do posiadania odpowiednich drabin, haków do rozrywania, ręcznych szpryc lub sikawek, beczek i kadzi z wodą, osęków, wiaderk parcianych lub blaszanych, w topory i latarnie drutem oplecione.

§. 34. Każdy dom mieszkalny w gminie lub warsztat ogniowy musi być zaopatrzony w drabinę, osękę, miotłę ze szmaty na długim kij, latarnię blaszaną zaszkloną, dwa wiaderka parciane, lub cztery ze słomy oplecione smołą wylewane z zewnątrz i wewnątrz.

§. 35. Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami dokonuje naczelnik gminy, na obszarze dworskim kontrolor ogniowy powiatowy.

IV. Straż pożarna.

§. 36. Celem straży pożarnej jest systematyczny ratunek w razie pożaru dla ochrony życia i własności mieszkańców.

§. 37. Każda gmina mająca najmniej 50 chałup urządzi u siebie straż ogniową przymusową i powoła do niej ludność męską dorosłą od 20 do 40 lat, stale w gminie zamieszkałą, do takiej służby zdolną.

§. 38. Powołani do służby mają być podzieleni na 4 oddziały, a mianowicie:

I. oddział ma być użyty do ratowania palących się budynków, więc gaszenia, rozrywania dachów i t. p.

II. oddział do dostarczania wody i pełnienia służby przy sikawkach;

III. oddział do ratowania budynków zagrożonych;

IV. oddział ma tworzyć rezerwę, służy do patrolowania i czuwania ażeby nie było kradzieży, do wynoszenia sprzętów i czuwania nad niemi, do utrzymywania porządku i t. d.

Wszystkie oddziały mają mieć przez Radę gminną ile możności z pomiędzy członków Rady gminnej naznaczonych odpowiedzialnych przewodców.

Kilka razy do roku mają się odbyć ćwiczenia, a dla przyuczenia do skutecznej służby ratunkowej ma być sprowadzony na koszt gminy z okolicznego miasta lub miasteczka instruktor, wyznaczony przez tamtejszego naczelnika straży pożarnej.

§. 39. Istnienie we dworze straży pożarnej dworskiej, lub istnienie straży pożarnej fabrycznej, lub w wielkich gminach straży ochotniczej, nie uwalnia od tworzenia straży pożarnej przymusowej.

Straż przy sikawce.

§. 40. Większe i zamożne gminy wiejskie powinny wedle sił swoich utrzymywać płatną straż przy sikawce gminnej.

Straż ochotnicza we wsi.

§. 41. W których gminach wiejskich z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy znajduje się straż ochotnicza, będzie ona odtąd podlegać przepisom ustawy o policji ogniowej dla miast i miasteczek, pod kontrolą Wydziału powiatowego.

§. 42. Tworzenie nowych straży ochotniczych w gminach wiejskich, z wyjątkiem gmin §. 43. objętych, jest zabronione. Gdzieby zaś w wielkich gminach wiejskich, według uznania Wydziału powiatowego, utworzenie straży ochotniczej było koniecznem i w lokalnych warunkach możliwem, tam na zezwolenie Wydziału krajowego może być zorganizowaną straż ochotnicza, a to według przepisów ustawy o policji ogniowej dla miast i miasteczek.

Okręgi pożarnicze.

§. 43. W promieniu 10 kilometrów na około miasta lub miasteczka mogą się gminy wiejskie z gminą miejską łączyć w okręg pożarniczy, celem utrzymywania wspólnego sikawki lub sikawek, oprócz sikawki lub sikawek przymusowo w każdej gminie znajdując się mających, oraz celem utrzymania wspólnej straży pożarnej, zawodowej i płatnej czy też ochotniczej.

Połączenie gmin w okręg pożarniczy, odbywa się na zasadzie dobrowolnej umowy i musi być zatwierdzone przez wszystkie Rady gminne, w skład okręgu pożarnego wchodzące i potrzebuje zatwierdzenia Wydziału powiatowego, który gminy zbyt odległe lub niedostępne ze związku wyłączy.

§. 44. Gdyby się tego konieczność okazała, dla niedostateczności środków ratunkowych pojedynczych gmin, może Wydział powiatowy za upoważnieniem Wydziału krajowego przymusowo łączyć okoliczne gminy w okręgi pożarnicze, rozkładając ciężary na gminy i wkładając potrzebne kwoty w budżet gmin.

Koszta przyborów ogniowych.

§. 45. Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina, zaś te, które służyć mają dla pojedynczych miejscowości lub właścicieli domów, sprawione być mają kosztem tychże.

§. 46. Jeżeli w jakiej gminie koszta sprawienia potrzebnych wozowych sikawek z przyborami nie mogą być pokryte ani z majątku gminnego, ani z dochodów gminnych, bez wyraźnej szkody dla gospodarstwa gminnego, w takim razie Wydział krajowy na przedstawienie Wydziału powiatowego, może przyjść w pomoc z funduszu krajowego.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 47. Naruszanie prywatnego prawa własności w celu gaszenia pożaru, np. wyłamywanie, zrywanie dachu itp. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzeniu się płomieni, lecz w takim nawet razie, wy-

jawszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, gdzie zaś nie ma zorganizowanej straży, z rozporządzenia naczelnika gminy lub wyznaczonego przez niego kierownika ratunku.

§. 48. Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru, przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych itd.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możliwości dopomagać.

§. 49. Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień zupełnie został wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z niezbędnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy odstawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 50. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych świadków i znawców wykona najściślejsze śledztwo co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz który z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 51. Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast sąd o tem zawiadomi, jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 52. O wyniku śledztwa co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy najdalej w ciągu tygodnia po pożarze zawiadomi polityczną władzę powiatową.

§. 53. Przy wydawaniu świadectw urzędowych dla zabezpieczonych, że pożar nie wynikł z ich winy, naczelnik gminy postępować będzie z całą przezornością i ścisłością.

Świadectwa takie wydawane być mogą dopiero po ukończonem śledztwie i za wszelkie pod tym względem zaniedbania naczelnik gminy jest odpowiedzialnym.

§. 54. Świadectwa takie tylko w tym razie wydawane być mogą, jeżeli śledztwo okaże, że zabezpieczeni nie są winni zbrodni przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawie karnej, ani też przestępstwa lub wykroczenia przeciw przepisom policyi budowniczej lub ogniowej, ani wreszcie innego przewinienia w duchu §. 1.294 kodeksu cywilnego.

VI. Postanowienia karne.

§. 55. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane w ustawie karnej, będą według tejże ustawy, zaś przewidziane w ustawie budowniczej, według ustawy budowniczej karane.

§. 56. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane ogólnymi przepisami i rozporządzeniami policyjnymi, oraz zarządzeniami Rad gminnych, ze względu na miejscowe stosunki, o ile w tychże przepisach i rozporządzeniach nie jest oznaczoną inną karą, mają być karane grzywną od 1 zł. do 50 zł. lub w razie niemożności zapłacenia, aresztem do dni 10.

§. 57. Jeżeli na mocy niniejszej ustawy potrzeba zmusić kogoś do wykonania pewnej czynności, nastąpić to może pod zagrożeniem kary pieniężnej do 10 zł., lub w razie niemożności płacenia do 48 godzin aresztu.

Zapłacenie lub odsiedzenie kary nie uwalnia od obowiązku wykonania wymaganej czynności.

W razie, gdyby się okazała potrzeba powtórnego zmuszania kogoś do tej samej czynności — należy karę podwoić, a w razie dalszego oporu czynność zarządzoną na koszt winnego wykonać.

§. 58. Co do sposobu orzekania kar i toku instancyi obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 59. Prawomocne wyroki karne wykonywa naczelnik gminy z dwoma przysiężnymi.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekvizytów ogólnych w gminie.

VII. Organa i władza wykonujące policję ogniową.

§. 60. Naczelnik gminy wykonywujący postanowienia niniejszej ustawy, rozstrzyga w pierwszej instancyi, o ile niniejszą ustawą gminną decyzya nie jest pozostawioną Radzie gminnej.

§. 61. Przeciw orzeczeniu naczelnika gminy służy rekurs do Rady gminnej, zaś przeciw temu do Wydziału powiatowego, a następnie do Wydziału krajowego.

Termin do wniesienia rekursów tych jest 8-dniowy.

VIII. Kontrola wykonywania policji ogniowej.

Kontrolorowie ogniowi powiatowi.

§. 62. Dla skutecznej kontroli nad wykonaniem policji ogniowej w gminach wiejskich i obszarach dworskich ustanawiają się kontrolorowie powiatowi ogniowi.

§. 63. Kilka powiatów, lub jeden powiat, może mieć kontrolora ogniowego objazdowego, dla kontrolowania wykonywania policji ogniowej, wprowadzenia w życie straży pożarnych zwłaszcza ochotniczych, łączenia gmin w okręgi pożarowe, spółki sikawkowe i dla utrzymywania wspólnych straży pożarowych. Kontrolorzy ogniowi będą pełnili funkcje kontrolorów ubezpieczeń w razie wprowadzenia przymusowej asekuracji.

§. 64. Zakres działania kontrolora powiatowego określa instrukcja służbowa, wydana przez Wydział powiatowy, zatwierdzona przez Wydział krajowy.

§. 65. O wszystkich zaniedbaniach ze strony gmin o wykonaniu niniejszej ustawy o policji ogniowej jakoteż o wszystkich brakach i potrzebach donosi bezzwłocznie kontrolor objazdowy właściwemu Wydziałowi

powiatowemu, wytknąwszy na piśmie i protokolarnie te zaniedbania i potrzeby na miejscu odnośnej Zwierzchności gminnej.

Wykonanie przymusowe ustawy na koszt gminy.

§. 66. Wydział powiatowy na doniesienie to bezzwłocznie rozporządza co należy w gminie wykonać, udaje się do c. k. Starostwa o wykonanie tychże rozporządzeń, a to w myśl §. 107. ustawy gminnej na koszt i stratę gminy, w razie zaniedbania lub wzbraniania się ze strony gminy w sprawach §. 27. ust. gm. objętych. Rada powiatowa w sprawach dotyczących policyi ogniowej korzystać będzie z całą bezwzględnością z §. 70. ustawy gminnej, mocą której przysługuje jej prawo wstawiania potrzebnej kwoty na potrzebne urządzenia i zarządzenia w gminie w budżet gminy i nałożenia na ich pokrycie dodatków do podatków.

Naczelna inspekcya Wydziału krajowego.

§. 67. Wydział krajowy wykonuje naczelną inspekcję policyi ogniowej przez własnych urzędników technicznych i administracyjnych, oraz powoływanych *ad hoc* ludzi fachowych, za pomocą których będzie:

1. kontrolować gminy w kraju, czy posiadają potrzebne do gaszenia pożarów przybory i czy utrzymują je w należytem stanie;

2. sprawdzać, czy straże pożarne tak płatne jak ochotnicze są należyście zorganizowane i wykształcone i czy odpowiadają takiemu celowi;

3. na prośbę Wydziałów powiatowych udzielać im wskazówek co do zatwierdzenia regulaminów pożarnych, przedkładanych przez gminy — a względnie układać wzorowe regulamina, — tudzież wzorowe statuta dla straży pożarnych płatnych i ochotniczych.

IX. Postępowanie przyspieszone.

§. 68. W sprawach policyi ogniowej winne wszystkie powołane organa i władze postępować jak najspieszniej.

§. 69. Wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursa i orzeczenia winne być opatrzone napisem: „Sprawa ogniowa“.

X. Postanowienia końcowe.

§. 70. Dotąd w sprawach policyi ogniowej dla gmin wiejskich mające moc obowiązującą postanowienia ustawy ogniowej i dla gmin wiejskich, wydanej cesarskim patentem z dnia 29. Lipca 1876. (Zbiór Pintera Nr. LIX strona 282) powtórnie ogłoszonej rozporządzeniem gubernialnem z dnia 4. Grudnia 1824. L. 66.210 zostają uchylone.

Wykonanie ustawy.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.
